POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE ● ŠT. 3 11. JANUAR 1957 ● LETO XVI. ● CENA 10 DIN

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

NAŠEMU TOVARIŠU

V tvoji delovni sobi v Domu sindikatov pišem to poslovilno pismo; pišem ga na tvoji pisalni mizi; name sveti luč, ki je tebi svetila tolika leta; s stene me gledajo nasmejani otroci, ki so upodobljeni na umetniški sliki; na tvoji pisalni mizi so še tvoji zapiski; v pepelniku še ogorek tvoje cigarete... Dan poprej, preden si za vedno odšel iz te sobe, sva si drug drugemu voščila srečno novo leto... Zdi se mi, da še čujem zvok tvojih krepkih, sočnih, tovariških besed, čeprav sedim sam v tvoji delovni sobi in ti pišem to poslovilno pismo.

Eh, prijatelj Mavricij, saj je vse to preprosto umljivo, veš, vse to naše življenje; rojstvo, rast in smrt. Toda človek je uboga, revna stvar napram takim velikim stvarem in če še tako premišljujem, da ne boš nikoli več stopil v to svojo delovno sobo, mi je tako težko to razumeti, da sem ves v dvomih, če je to v resnici vse res, kar se je s teboj zgodilo. Vidiš, tega ti ne morem povedati po točkah neke prosojne pameti, samo napišem še lahko zase in za nas vse, med katerimi si živel in delal in ki bomo vsi to pismo podpisali:

»Seržant Smrt je prišel po tebe...« Tako je napisal v neki povesti angleški pisatelj Dickens in kadarkoli sem prišel pri branju te povesti do tega stavka, me je pretreslo in zgrozilo. Dà, dà, dragi Mavricij in tako je zdaj prišel po tebe seržant Smrt. Seveda, saj vsi vemo, da je tudi smrt človeka naravna stvar. Toda ti, ki si vse življenje krivice zatiral, nisi mogel ničesar več storiti zopet to krivico, ki je bila tebi in nam storjena. Seržant Smrt je samosilnik nad življenjem ljudi. Ti, ki si bil vse življenje revolucionar, ti, ki si se znal vsakemu nasilju upreti, ti, ki si znal s pestjo udariti, ko je šlo za biti ali ne biti delavskemu rodu, si se zlomil ob nasilju smrti, ki jo človeški rod ne more premagati. Seržant Smrt je opravil svoje delo.

Mavricij Borc, tovariš in prijatelj, to pismo, ki ti ga pišem v tvoji delovni sobi na tvoji pisalni mizi, bodo podpisali tisoči in tisoči rudarji, kovinarji, mizarji, železničarji, eh, skratka vsi delavci slovenske zemlje, med katerimi si živel, se z njimi boril za košček belega kruha, med katerimi si delal in umrl. Seržant Smrt je zapustil tvoje delovno sobo, mi pa ti pišemo poslovilno pismo, ker smo te radi imeli, ker si bil tako naš, da boš naš vse do konca naših dni. Sneg pada in pada in tako je vse tiho v tvoji delovni sobi, da slišim poslednje utripe tvojega junaškega srca, ki si ga z nezimernim in neutrudnim delom za boljše življenje nas vseh izmučil do smrti. Joj, Mavricij, mar res nikoli več ne boš stopil v to svojo delovno sobo...? Ne odgovoriš? Sneg je zasul tvoj glas. Sneg je zamedel tvoje stopinje. Tiho, tiho je zdaj v tvoji delovni sobi.

Nekoč, ob neki priliki, si mi pokazal bajto, v kateri si se učil dreto vleči. Kamniške planine so tik pred nama gorele v sončnem ognju in zdaj te vidim skozi tvoja leta nazaj, kako si kot vajenec nastopil trnevo pot brezpravnega proletarca. Zdaj te razumem, zakaj si pobegnil od kneftre. Kaj bi z njo! V tebi je rasel ponos človeka, ki noče končati ob smoli. Zahrepenel si po tovarni, iz katerih je takrat kipelo upomiško življenje tisočev in tisočev delavskih src. Pričel si iskat poti do resnice in pravice, tvoje srce se je spojilo s tisočerimi drugimi delavci v eno samo uporno, junaško delavsko srce. Prisegel si delavski zastavi, ki te je vodila skozi delavske organizacije dalje in dalje, dokler si nisi s partizansko pestjo utrl pot med borce za osvoboditev domovine in za dokončni obračun z zatiralci delavskega rodú.

Z nami vred si zavriskal v osvobojeni domovini. Tovariš in prijatelj Mavricij, še te vidim, s kolikšnim veseljem, navdušenjem in s kolikšno vero v zmago delavskega razreda, si se vrgel v delo. Sindikati so ti postali morje, po katerem si plul z barko, do roba naloženo z načrti od tovarne do tovarne, od rudnika do rudnika, da, od delavca do delavca. In kjerkoli so pričeli izmučeni ljudje omahovati, si bil že med njimi in s svojim junaškim vzgledom lastnega neustrašnega dela si jim vlil poguma, da so vztrajali in zmagali.

Tajnik lesnih delavcev.
Tajnik vseh slovenskih sindikatov.
Poslanec ljudske skupščine slovenske ljudske republike.
Predsednik zbora proizvajalcev.
Predsednik in tajnik, predsednik in tajnik...,

in nad vsem in v prvi vrsti komunist! Tako si zavzemal v našem javnem življenju vidne in izpostavljene položaje in verjemi, dragi prijatelj, nihče ti ni tega zavidal, ah ne, veselili smo se, da se povzpenja do takih odlik človek, za katerega smo vsi vedeli, da je pameten, da je pošten, zanesljiv in zvest domovini, delavskemu razredu in Partiji.

Mavricij Borc, tovariš in prijatelj! V tvoji delovni sobi pišem to poslovilno pismo in na tvoji pisalni mizi, pa je vse zaman, kajti karkoli bom še napisal, bo hudo, hudo skromno in nikakor ne bo pravično osvetlilo v polni luči tebe kot človeka, delavca in komunista. Precej let sva delala v isti hiši. Nič se ne bom osmešil, če še to napišem, da sem se hodil k tebi učit. Nobena šola mi ni tako na stežaj odprla vrata v ustvarjalno silo delovnih množic kot tvoji visoki izpiti, ki si jih sam izvršil pred izpitno komisijo vseh delovnih ljudi. Občudoval sem te na sejah in konferencah, s kako lahkoto in s kako prožnostjo duha si razpravljal o najtežjih in o najboljših zapletenih vprašanjih našega življenja — o proizvodnji ter o delovnih ljudeh, ki proizvajajo in polagajo socialističen temelj naši lepši in srečnejši bodočnosti. Občudoval sem te, ker si mi pokazal bajto, v kateri si pričel postajati delavec in občudoval sem te zato, ker si se s silovito voljo sam dokopal do vsega tega, s katerim si bogatil tisoče in tisoče drugih in občudoval sem te zlasti tudi zato, ker si ostal ves čas skromen in prisrčen tovariš, kakršen si bil v tovarni.

Seržant Smrt je prišel po tebe. Zdaj ni kaj več povedati kot samo še to, dragi Mavricij, da nam bo hudo, hudo pusto brez tebe. Tisoči in tisoči bodo podpisali to poslovilno pismo, ker smo te radi imeli. Pozdravljen, pozdravljen tovariš in prijatelj Mavricij Borc!

Tone Seliškar

ZADNJE SLOVO

Sredi nedeljskega popoldneva smo zvedeli — Mavricij Borc, tajnik Republiškega sveta sindikatov Slovenije, prvi predsednik Zbora proizvajalcev Ljudske skupščine Slovenije, predsednik upravnega odbora Republiškega zavoda za socialno zavarovanje, najdelavnejši med aktivisti in organizatorji delavskih sindikatov in številnih drugih organizacij, je nenadoma preminul.

Naj verjamemo? Saj je bil dan poprej še med delavci kemičnih tovarn in med steklarji na njihovem občnem zboru v Domžalah, zvečer pa se je še šalil z otroci na njihovi prireditvi, pripravljal je doma pozno v noč darilo za svojce, svojim sodelavcem je obljubil, da bo šel v nedeljo na občni zbor sindikata kmetijskih delavcev...

Težko je bilo verjeti, da ga ne bo več med nami, na seji tajništva predsedstva, na plenumih, na občnih zborih, v Ljudski skupščini, na zborovanjih... Vendar smo morali verjeti. V ponedeljek in torek je bila njegova delovna soba prazna, temna, pusta...

V sredo zjutraj je bil spet med nami. Ležal je v avli Doma sindikatov, sredi številnih vencev, tih, miren, kakršnega nismo bili nikoli vajeni.

Tihota je vladala v dvorani, tihota je napravljala vtis globoke žalosti in včasih je to tišino zmotil le preoster korak številnih obiskovalcev ali globok zdihljaj, glasen jok, ki se je temu ali onemu iztrgal iz prsi, čeprav ga je siloma zadrževal.

Ob rakvi so stali njegovi sodelavci: odborniki Republiškega sveta sindikatov Slovenije, odborniki strokovnih sindikalnih svetov, člani Zavoda za socialno zavarovanje, ljudski poslanci... V dveh urah so se dvanajstkrat zvrstile častne straže. Nepremični, trdih, žalostnih obrazov so stali stražarji ob mrtvem tovarišu, v srcih so se poslavljali od njega.

Ljudje so se pomikali mimo žalnega odra. Molče, z žalostjo v srcih so prišli rudarji iz Zasavja, železarji z Jesenic, kamniški delavci...

Kamniški delavci! Nikjer ne bo zapisano, koliko spominov se je utrnilo delavcem iz nekdanje Remčeve tovarne, sedaj Tovarne stolov in Tovarne kartona in papirja na Količevem, ko so gledali v rakvi mirno počivajočega tovariša, ki je rastel sredi njih, zrastel sredi njih, prekaljenega borca za delavske pravice...

V Šmarci pri Kamniku se je rodil in kot čevljarskega vajenca so ga poslali naprej. Potem je delal nekaj časa v Ljubljani, v Pollakovi tovarni, odšel k vojakom, se vrnil, bil brezposelen in se končno zaposlil v tovarni kapitalista Remca, v Duplici pri Kamniku. V tej tovarni sredi svojih delovnih tovarišev, je začel tovariš Borc jasneje spoznavati obraz kapitalističnih izkoriščevalcev in odločil se je za aktivni boj proti njim. Bil je med organizatorji stavke, delal v strokovnih organizacijah, bil med organizatorji stavke v Tovarni kartona in papirja na Količevem...

Ljudje so se pomikali mimo žalnega odra. Nemo so zrli v obličje tovariša, s katerim so nič kolikokrat dotlej razglabljali, kako in kaj naj delajo delavski sindikati, kako delavski organi gospodarjenja, o čem bi morala razpravljati Ljudska skupščina, kako naj bi čimbolje uredili socialno zavarovanje... Molče so odhajali iz dvorane in prenekatera solza je orosila trdo moško lice.

V isti hiši, v zgornjih prostorih pa je bila tisti čas žalna seja predsedstva Republiškega sveta sindikatov za Slovenijo. Predsednik sindikatov, tovariš Janko Rudolf, je govoril o zaslugah svojega delovnega tovariša...

Nekaj minut pred deseto se je zadnjič izmenjala častna straža. H krsti so stopili njegovi najožji sodelavci: Tomo Brejc, Janko Rudolf, Tone Šturm, Rudi Gorzitti, France Boštjančič, Roman Albreht.

Zadnjič so bili skupaj s svojim naožjim sodelavcem, s tovarišem, s katerim so delali vrsto let, z delavcem v pravem pomenu besede.

Ob deseti uri so ga ob zvoku fanfar prenesli pred hišo, v kateri je neumorno delal vrsto let, pred katero so bili zbrani ljubljanski delavci in delavci iz drugih krajev naše domovine, da se poslove od njega.

Pred Domom sindikatov se je Tone Šturm poslovil od pokojnika v imenu tisočih delavcev, v imenu tisočih ljudi, ki so prišli na žalno svečanost, poslovil se je od njega v imenu deset in deset tisoč delavcev Slovenije:

»... V tej hiši, dragi, nepozabni tovariš Mavricij, si polnih 11 in pol let požrtvovalno delal. V tej hiši, skupno z ostalimi tovariši si utrjeval sindikalne organizacije, organiziral in vodil mnoga posvetovanja, dajal zamisli in predloge za boljše delo naših organizacij. Iz te hiše si odhajal na mnoge sestanke in posvete, v delovne kolektive, saj skoraj ni bilo dneva, da nisi dobil poziva od delavcev, da jim z razumljivo in prepričljivo besedo razložiš važne politične in gospodarske dogodke, dosežene uspehe, težave, pomanjkljivosti in slabosti našega dela pokažeš perspektivo, vlivaš vero in daješ pogum za nadaljnje še požrtvovalnejše delo v izvrševanju vsakodnevnih nalog. V to hišo si se vračal, z nami pretresal delo in potrebe delovnih ljudi, predlagal, kako rešiti posamezne probleme, in jih sam reševal, kar je bilo v Tvoji moči. Z izredno voljo in energijo si premagoval težko, dolgoletno bolezen in sebe vsega žrtvoval stvari delavskega razreda za izgradnjo boljšega življenja naših delovnih ljudi.

Neizčrpna delovna vnema in velik čut odgovornosti, ki sta vodil, človeka, ki je lik ljudi izvirali iz globoke predanosti Partiji in stvari socializma, sta Te stalno zavzemala, da si pozabljal — sebe in precenjeval svoje fizične zmožnosti.

Omahnil si sredi polnega delovnega poleta, poln načrtov in idej za nova ustvarjena dela...«

Invalidski pevski zbor pod vodstvom Radovana Gobca je zapel po govoru tovariša Šturma:

»Gozdič je že zelen...«

Železničarska godba Tineta Rožanca pa je igrala žalostinke vse dotlej, dokler ni avto s pokojnikovimi posmrtnimi ostanki odpeljal izpred Doma sindikatov na Žale, kjer so krsto prenesli na katafalk, skozi špalir vencev, sredi tisočih ljudi delavcev, delavk, žena, tovarišev, s katerimi je bil v vsakodnevnem delovnem stiku. Od pokojnika se je prišel poslovit predsednik Ljudske skupščine Slovenije tovariš Miha Marinko, sekretar Glavnega odbora SZDL tovariš Stane Kavčič, predsednik Sveta za blagovni promet dr. Marijan Brecelj, sekretar Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Ivan Božičevič, člani Republiškega sveta sindikatov Slovenije, ljudski poslanci, zastopniki številnih organov, ustanov, organizacij, delovnih kolektivov...

Pred katafalkom se je ob krsti spet zvrstila častna straža in spet so se oglasili zvoki fanfar. V imenu Ljudske skupščine se je od tovariša Mavricija Borca, prvega predsednika Zbora proizvajalcev LRS, poslovil podpredsednik Zbora proizvajalcev, Jaka Mojškerc:

Naložena mi je težka in grenka dolžnost, da se v imenu Ljudske skupščine LRS poslovim od nam tako dragega tovariša Mavricija Borca. Težko nam je verjeti, da je tik pred novim letom prenehalo biti srce tako požrtvovalnemu, predanemu in delavnemu človeku. Težka je zavest, da tovariša Mavricija Borca, predsednika Zbora proizvajalcev Ljudske skupšine LRS in dolgoletnega tajnika Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, ni več med nami, da je preminul tovariš, ki je vedno in povsod našel toplo besedo za slehernega, in ki je vse svoje življenje posvetil delu in prizadevanju za boljšo prihodnost delovnega človeka.

S smrtjo tovariša Borca je naša Ljudska skupščina, še posebej pa Zbor proizvajalcev, ogromno izgubila. Umrl je njegov večletni predsednik. Z njegovo smrtjo je Zbor proizvajalcev izgubil predsednika, ki je ta Zbor vsa leta izredno uspešno vodil, človeka, ki je lik ljudskega poslanca vedno in povsod uresničeval v pravem pomenu te besede. V dvorani Zbora proizvajalcev ne bo več slišati njegove premišljene in klene besede, ki je usmerjala delo celotnega zbora in slehernemu njegovemu članu dajala izpodbud. V dvorani Zbora proizvajalcev, v vsej naši skupščini in v srcih nas, ljudskih poslancev ter vseh delovnih ljudi Slovenije, ne bo nikoli zamrl spomin na požrtvovalnega in delavnega tovariša Mavricija Borca...«

Na sivi zimski dan je legla pesem:

★

Prečuden cvet je v grapi črni,
pod njim tih partizan leži,
pleto se v žalni venec trni,
nad njim oblak kot luč gori.

Je mlada deklica zbledela,
spomin ji noče iz srca,
a žalost ni je v mrak odela,
ljubezen dvojno šepeta.

Glej rodno zemljo, glej višave,
odete v razsvetljeni dan,
na grobu cvet nesmrtne slave,
doslej na naših tleh neznan!

Zaliva luč ga vedno mlada;
studenec novega sveta,
solze je posušila nada,
skoz smrt v življenje pot pelja.

Prečuden cvet je v grapi črni,
cvete iz globokih korenin,
nad njim odmeva glas srebrni;
»Premagal smrt je mlad
trpin.«

✶

Ni še izzvenel zven žalostinke, že je tiho boleče zadonela žalna koračnica.

Od katafalka do svežega groba so pokojnika spremljali tisoči ljudi, nemih v svoji bolečini. Dolga je bila kolona, ki je nosila stotine vencev, dar svojcev, prijateljev, sodelavcev, kolektivov in organizacij — ne le iz Slovenije, temveč tudi vence zveznih ustanov, vence organizacij in ustanov iz ostalih republik.

Siv, pust, zimski dan je bil, siv in pust, ko so do odprtega groba ob zvoku žalnih koračnic prinesli posmrtne ostanke preminulega. Od tovariša in dolgoletnega zvestega sodelavca se je poslovil tovariš Janko Rudolf, predsednik sindikatov Slovenije:

»Dragi Mavricij!

Prišli smo, da se poslovimo od Tebe; poslovimo za vedno.

Kako rad bi Ti segel v Tvojo prijateljsko roko, pa je omahnila. Tu, v tej, s snegom pokriti zemlji se končuje Tvoja plodna življenjska pot. Borih 47 let življenja delavca-proletarca. Življenska pot, ki je v mnogočem zelo podobna tisočerim potem drugih, ki so prav tako kot Ti, okušali vse grenkobe in tegobe proletarskega življenja in boja.

Že v rani mladosti si začel delati. Nisi ga prekinil prav do zadnjega diha. Zato si pričel zarana spoznavati trdote kapitalističnega izkoriščanja. V težkem delu in bojih si vsak dan bolj dozoreval v spoznanju, da se je treba za osvoboditev delavskega razreda trdo in neumorno boriti. Bil si aktiven pobornik v delavskem gibanju, zato pa tudi izpostavljen preganjanju in zasledovanju kapitalističnega režima in njegovega nasilnega državnega aparata. Obenem pa je rastla priljubljenost med delavci-sotovariši, ki so marsikatero stvar zaupali Tebi, vedoč, da si njihov zanesljiv sotovariš in prijatelj. V težkem življenjskem delu in boju so se razvijale Tvoje proletarske vrline: poštenost, nesebičnost in požrtvovalnost, predanost delavskemu razredu in pripravljenost, da za njegov pravični boj žrtvuješ vse svoje sile in sposobnosti. Prav zato Te tudi v najtežjih trenutkih zgodovine našega ljudstva najdemo tam, kjer Ti je bilo mesto: med borci za svobodo, med revolucionarji. Med njimi, ki si zavestno sami sebi krojijo svojo usodo, ki so vzeli puško v roke, zato, da si ustvarijo novo domovino, boljši družbeni red, življenje, dostojno človeka, njegovega dela, njegovih hotenj...

Več kot deset let si delal med nami. V tem času smo Te vsi, ki smo Te poznali, vzljubili. Postal si naš neločljiv sodelavec, tovariš in prijatelj. Te Tvoje vrline so prišle v polni meri do izraza v delu v naših delavskih organizacijah. V tem delu so se še nadalje razvijale Tvoje proletarske vrline. Ne samo mi, ki smo Te v vsakdanjem skupnem delu zelo dobro poznali, temveč vsak, ki je le enkrat govoril s Teboj, se je obrnil na Te po nasvet, s prošnjo, pritožbo ali katerokoli drugo stvarjo, dobro ve, da je bil Tvoj odnos do soljudi, do sodelavcev in do sotovarišev tak, kakršnega ustvarjamo, negujemo in oblikujemo v naši socialistični družbi, ko se borimo za resnične socialistične odnose med ljudmi. Znal si združevati tovarištvo in doslednost. Bil si prijatelj, nkrati pa srdit nasprotnik vsakega gnilega in familiarnega odnosa. Bil si natančen, zahteven, nepopustljiv v izpolnjevanju dolžnosti, pa vendar tako človeški in neposreden, zaskrbljen za vsakega posameznika, s tenkim posluhom za pravičnost in enakopravnost. V svojem delu si bil neutruden. Nikdar nisi odrekel, kadar je bilo treba kaj napraviti, pa čeprav je bilo najteže. Ves si se predal delu v naših organizacijah. Bil si res pravi delavec, komunist, ki si se silno ogrel za vsako dobro stvar in se zagnal v izvrševanje težkih in odgovornih nalog z najelementarnejšo silo, polno prepričanja in vere ter zaupanja v našo stvar. Na vsakem koraku si v naše delo vnesel žar svojega osebnega navdušenja, nesebičnosti in požrtvovalnosti. Z močjo prepričevanja in svojim osebnim zgledom si nenehno poživljal aktivnost v našem delu povsod, kjer si se pojavil...

To si bil Ti, tak si bil, takega so Te poznali tisoči delovnih ljudi širom naše domovine. Poznali so Te v sindikatih, v delavskih svetih, povsod, kot nesebičnega in požrtvovalnega pobornika za stvar delavskega razreda, za razvoj našega delavskega samoupravljanja, za razvoj samouprave na vseh področjih našega družbenega življenja. Ogromno si si prizadeval pomagati delavskim svetom v njihovem razvoju. Bil si organizator, predavatelj, prisostvoval si neštetim sestankom in konferencam. Z nasveti, predlogi, s svojo tehtno besedo in vso svojo aktivnostjo si zavzeto deloval za napredek socialističnih družbenih odnosov v našem gospodarstvu in za boljše življenje naših delovnih ljudi. Prav gotovo je Tvoja velika osebna zasluga, da sindikalne organizacije v naši republiki v veliki meri že zelo vzorno poslujejo. V to delo si vložil ogromno svojega truda. Žrtvoval si veliko večino svojega že itak skromno odmerjenega prostega časa in marsikatero prečuto noč...

Delal si tako, kot da bi vedel, da je treba hiteti. Vedno se Ti je mudilo. Nikoli Ti ni bilo dovolj. Tak si bil do zadnjega diha. Celo umrl si v odmoru. Svoje delo si zapustil tako kot dober delavec, ki ima vsako stvar vedno na svojem mestu, tako, da boš v novem letu takoj prijel tam, kjer si pred prazniki nehal. Toda ne boš se vrnil na delo. Tvoje mesto, ki ga nikoli nisi zapustil, je ostalo prazno. Zapustil si nas prav na pragu novega leta, od katerega si z nami vred pričakoval, da bo dalo povoljnejših rezultatov kot doslej, za zboljšanje življenja naših delovnih ljudi, za kar si si tako neutrudno prizadeval in želel.

Ne bo Te več. Mi pa bomo nadaljevali, čeprav nam bo težko brez Tebe.

Tvoji življenjski družici in otrokom naše iskreno sožalje.

Slava Tvojemu spominu!«

Tovariš Mavricij Borc je ves svoj čas, obilico dragocenih izkušenj posvetil tudi družbenim organizacijam, organizacijam na Miklošičevem terenu v Ljubljani, kjer je stanoval. V imenu teh organizacij se je od pokojnika poslovil tovariš Lambergar Slavko:

»... Imel si toliko pomembnih družbenih nalog, pa vendar si vedno našel čas, da si obiskoval in aktivno sodeloval v naših organizacijah. Vedno si bil odkrit, grajal si vse, kar je bilo slabega in podpiral vse, kar je bilo dobrega. Kadar smo se obračali na Tebe, nikdar ni bilo to zaman.

Nikdar ne bomo pozabili, kako si se s Tebi lastno prizadevnostjo trudil, da bodo imeli naši otroci primerna igrišča, da bodo imele naše organizacije in društva dostojne prostore, da bo naš teren komunalno urejen, da bodo naši pomoči potrebni občani oskrbljeni...«

Pokojniku je poslednjič zaigrala žalno koračnico v slovo godba Ljudske milice in Invalidski pevski zbor mu je v spomin poslednjič zapel:

✶

Sprejmi, zemlja, žrtve vase
v hrame svojih korenin,
naj se kost v kali prerase
tvojih večnostnih prvin!

Mehko ji pokrij vse rane
z našo svobodno prstjo!
Dvignila je nas tlačane
v sonce s srcem in krvjo.

O sklonite se zastave
žrtvi v ta poslednji san!
Za svobodo srce pravo
ne boji se tisoč ran!

Mi pa spet obljubo žrtvi
ponovimo v kri in prah:
Le svobodni ali mrtvi,
za svobodo zadnji dah!

✶

Prapori ovitj v žalne trakove so se globoko sklonili nad odprtim grobom...

S trpko bolečino v prsih smo se poslovili od tovariša Mavricija Borca, od tega, težko nadomestljivega tovariša, ki ga bomo ohranili v najlepšem spominu.

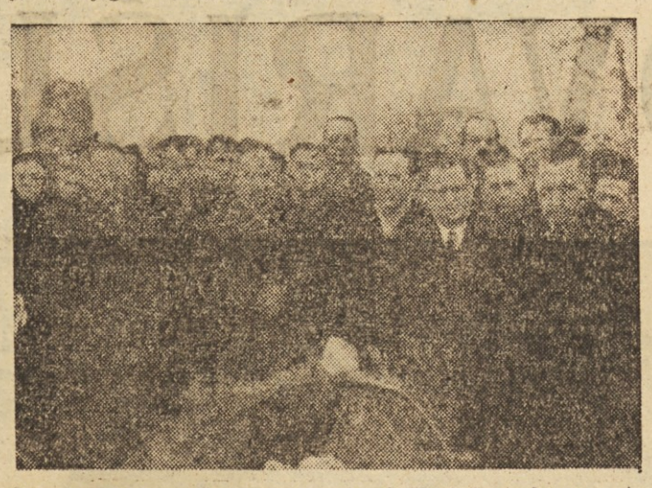

Člani Izvršnega sveta, ljudski poslanci, člani Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije, predstavniki raznih organizacij in kolektivov pred odprtim grobom

Na siv, pust, zimski dan je pokojnika spremljalo tisoče tovarišev, nemih v svoji bolečini. Nosili so vence, poslednji dar svojemu zvestemu delavskemu tovarišu.

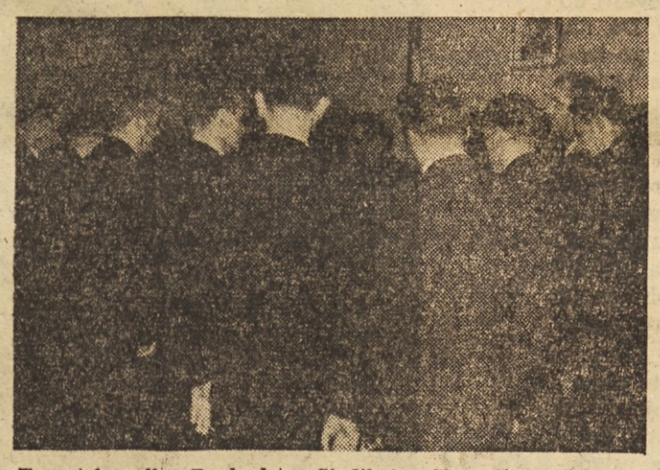

Trenutek molka. Predsedstvo Sindikatov Slovenije na žalni seji

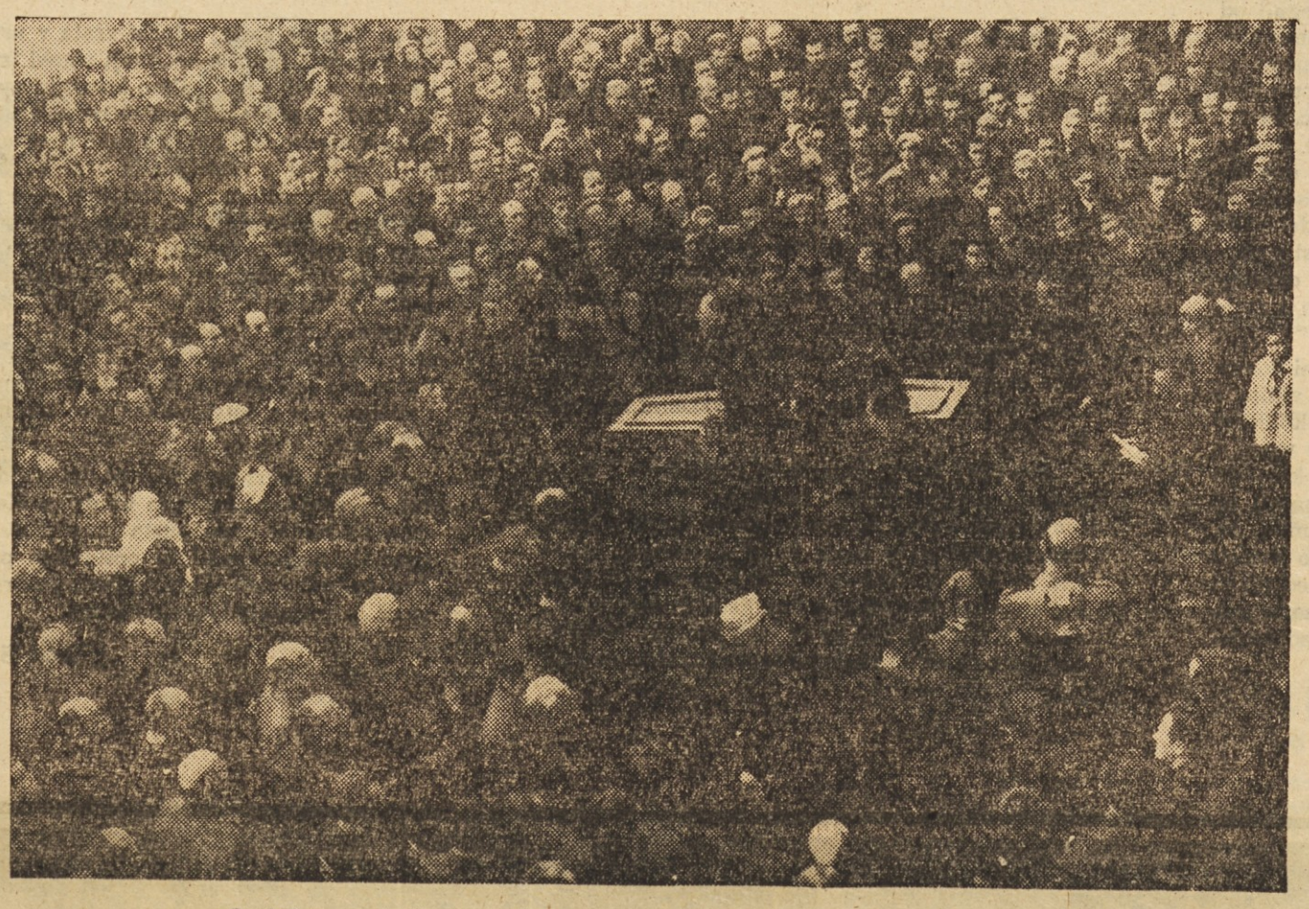

Pred Domom sindikatov se je poslovilo od tovariša Mavricija Borca tisoče delavcev

Od tovariša in dolgoletnega zvestega sodelavca se je poslovil tovariš Janko Rudolf

ZAHVALA

REPUBLIŠKI SVET ZVEZE SINDIKATOV JUGOSLAVIJE ZA SLOVENIJO SE TOPLO ZAHVALJUJE VSEM ORGANIZACIJAM IN POSAMEZNIKOM ZA IZRAZE SOŽALJA OB NENADOMESTLJIVI IZGUBI NAŠEGA TAJNIKA IN DELAVSKEGA TOVARIŠA MAVRICIJA BORCA.

SLAVA NJEGOVEMU SPOMINU!

LJUBLJANA, 7. JANUARJA 1957.

REPUBLIŠKI SVET ZVEZE SINDIKATOV ZA SLOVENIJO

ZAHVALA

VSEM ORGANIZACIJAM IN POSAMEZNIKOM, KI SO TE DNI SOČUSTVOVALI V BOLEČINI Z MENOJ OB PRERANI SMRTI MOJEGA SOPROGA MAVRICIJA BORCA, SE TOPLO ZAHVALJUJEM. PRAV TAKO SE ISKRENO ZAHVALJUJEM VSEM, KI SO GA SPREMILI NA NJEGOVI POSLEDNJI POTI TER S ŠTEVILNIMI VENCI POČASTILI NJEGOV SPOMIN, PREDVSEM ŠE GOVORNIKOM, INVALIDSKEMU PEVSKEMU ZBORU, ČLANOM OPERNEGA ZBORA TER GODBAMA TINETA ROŽANCA, LJUDSKE MILICE IN MLADINSKI GODBI LITOSTROJA.

LJUBLJANA, 7. JANUARJA 1957.

ŽENA FRANCKA, OTROCI IN OSTALO SORODSTVO.

SPOŠTOVANA TOVARIŠICA!

Sprejmite, prosim, moje najiskrenejše tovariško sožalje. Ob tem, tako nenadnem in neizprosnem udarcu, ki je zadel Vašo družino in vso našo javnost, Vam želim, da bi sprejeli kot edino resnično uteho to, da zapušča Mavricij za seboj spomin na moža, ki so ga odlikovale vse najboljše lastnosti sposobnega, neustrašenega, značajnega in do kraja požrtvovalnega človeka — borca novega časa. Njemu je dolžna naša skupnost ne samo nedeljeno priznanje, ampak tudi resnično hvaležnost za trajne sadove, ki jih je tako nesebično vložil v zakladnico naše nacionalne in socialne revolucije.

Z vso bridkostjo se poslavljam od njega tudi z osebnimi spomini na naše skupno delo že v predvojnem času in prepričan sem, da bo iskreno sočustvovanje mnogih in mnogih njegovih prijateljev in vseh, ki enako mislimo, pomagalo zaceliti boleče rano žene, matere in otrok.

Ljubljana, 31. decembra 1956. Marijan Brecelj

BIL JE, DA BI GORE PREMIKAL

MAVRICIJU V SPOMIN

Moral bi se bil bliže seznaniti z njim že leta 1935, kmalu po VII. Kongresu, vendar se takrat nisva dobila. Pomladi 1941 so me naši krajevni politični delavci v bivšem Kamniškem okrožju opozorili nanj in kmalu za tem sva se tudi sestala. Moj prvi vtis, ki sem ga takrat dobil o njem, je bil popolnoma pravilen, dokazal ga je s svojo življenjsko prakso.

To je bil zaveden, inteligenten delavec, ustvarjalec, ki je sam v svojih mislih neprestano in premišljeno snoval ter obenem neutrudno uresničeval smernice in sklepe forumov naprednega delavskega pokreta, kateremu je pripadal — vse skupaj tudi z velikim prirodnim darom in razumom za načrtnost, red in sistem v delu. Ta ustvarjalna dejavnost je bila po mojem mnenju glavna in največja odlika pokojnega tovariša Mavricija. Prav zaradi nje pa tudi kot človeka in kot tovariša ter sodelavca, ga bomo najbolj pogrešali.

Sredi tega neumornega ustvarjalnega dela smo ga za vselej izgubili. Vedel je, da je njegovo zdravje načeto, vendar se iz boja ni umaknil, temveč vztrajal prav do konca. To je drugo dejstvo, ki prepričevalno dokazuje vrednost tovariša Mavricija kot človeka in kot borca za stvar socializma. Toda, to dejstvo naj bo nam vsem in še posebej sindikatom tudi resno svarilo: TAKO MI NE SMEMO IZGUBLJATI NAŠIH POŽRTVOVALNIH IN USTVARJALNIH LJUDI! Moramo se boriti zanje. Skrbeti moramo za njihovo zdravje in odmor, kajti karakteristično za tovariše, kakršen je bil pokojni Mavricij, je tudi to, da gnani od visoke notranje socialistične zavesti sebi nikoli ne privoščijo počitka, dokler jih ne primora težka bolezen, kateri pa v večini primerov ne morejo več odoleti in zato jih, kot že rečeno, izgubljamo za vselej.

Zvestoba stvari socializma, ustvarjalna, neumorna dejavnost in doslednost, to so bile svetle lastnosti pokojnega tovariša Mavricija, ki zaslužijo, da se jih od njega učijo in izpolnjujejo delavski kadri v našem sindikalnem pokretu.

TOMO BREJC

ŠIMEN

Šimen, tako smo ga klicali, je bil čisto navaden človek. Tudi kadar je šel z roko za teme in smo vedeli, da ga boli glava, ni bil nič drugačen. Tudi ne, ko je vstajal od svoje pisalne mize, polne dopisov, številk in poročil, in sprejemal tovariše, ki so hodili po nasvete, pomoč ali milostinjo. Bil je vedno nasmejan, poln dovtipov. Včasih smo se mu od srca nasmejali.

Delo je potekalo, kot da je to samo po sebi umevno, brez vsake zadrege. »Filozofiranja«, kot navaden človek, ni imel rad. To smo mu malce šteli v zlo.

Potem pa je kar nenadoma odšel. Tako nenadoma, da se sprva sploh nismo znašli. Bilo je tako nekako — neumna primera — kot da gledaš dober film: Nič se mu ne čudiš; vse je kot mora biti; zadovoljen si in vesel. Potem pa se film nenadoma pretrga. Takole, na sredini. Zdi se ti to neumljivo čakaš, pa ti sporoče: »Konec — to je vse.« In šele čez čas, ko se oddahneš, razmišljaš in se zaveš koliko lepega si videl in koliko lepega bi lahko še bilo — pa ni več, nikoli več.

* * *

Zbrali smo se dva, trije in razpravljali. »Kje je Šimen? In že je bil med vrati. V roki dopis. Kdo ve kaj je v njih. »Bo seja?« je vprašal. In je bila seja. Poročal je, predlagal, zapisoval. Razgovarjali smo se o kakem problemu, on pa: že je računal... toliko ton, toliko dinarjev, toliko prihranka... Vmes je povedal šalo in spet vlekel dopise jih razlagal, predlagal, računal. Če se je razgovor obrnil, je čez čas vstal: »Saj smo se o vsem dogovorili, kajne?« in že je bil pri vratih. »Počakaj vendar!« On pa: »Ti, veš, nimam časa, moram na socialno, na plače, v skupščino, v Kranj, me čakajo..«

* * *

Večer. Ura je 7 ali 6. Tedaj zabrni telefon: »Ti, Boš, ali delaš?« »Ja«. »Ali si za pol ure ‚dela'? Veš, sem že sit.« - »Sem«. In sva odšla za pol ure na »delo« v telefonsko centralo. Tam je v ozki sobi biljard. In biljardiranje smo krstili za delo. Minilo je pol ure in sva se vrnila.

To je bilo skorajda edino Šimnovo razvedrilo. Luč v njegovi pisarni pa je gorela še dolgo v noč.

Bilo je menda 29. novembra. Obiskal sem ga na domu: »Je Šimen doma?« Francka, njegova žena, mi je odprla. V sobi je čepel Šimen v svojih trenirkah, sredi časopisov, slik, referatov, vabil. Kaj vem kaj vse je bilo na tleh položeno na kupčke. V roki pa je imel škarje in izrezoval iz časopisja.

»Kaj, vraga pa počneš?« sem zazijal vanj. On pa se je nasmejal:

»Kaj? Urejam. Saj vidiš. Saj drugače nimam časa?«

In sem sedel in ga opazoval. Kupčki so se manjšali. Skrbno jih je zlagal, lepil v knjige in zapisoval: Gospodarstvo, plače, socialno zavarovanje, govori, referati...

* * *

Odprli smo njegovo pisalno mizo. Težko je brskati po stvareh prijatelja. Kak vzoren red! Kot da je vse uredil preden je odšel od koder se ne bo vrnil. Vse, skrbno zloženo v mapah. Le prav spodnji predal, ta je bil neurejen. Neurejen? Da. Vanj je zlagal vsak porabljen papir, ovitek. In Milka nam je povedala, da ji je od časa do časa oddal povezan ovitek: »To je za v Vevče«.

Bil je čisto navaden človek. Zdaj pa, ko ga kar naenkrat ni več, — saj si je to težko predstavljati — počasi prihaja v nas, da ni več nekaj lepega, velikega.

V družinskem albumu tovariša Borca smo našli tudi tole sliko iz leta 1930. S svojimi sotovarišl brusilci se je slikal in vidimo ga prvega na levi.

V vlogi Kantorja v Cankarjevi drami leta 1937

Martica spat on pa se je šel kopat.

Tam ga je zadelo. Še sam se je spravil v posteljo. Ko ga je žena vprašala, ali naj gre po zdravnika, se je spočetka branil. Potem ni mogel več prenašati. Poklicala je zdravnika, ta pa je odredil prevoz v bolnišnico. Iz tretjega nadstropja je šel sam v reševalni avto. Ni pustil, da bi ga nosili.

Naslednji dan dopoldne je v bolnišnici še naročil, naj Majda pelje Martico na Gospodarsko razstavišče. Naročil je še, naj povedo kmetijcem, da ne bo mogel na njihov občni zbor. Ob enajstih dopoldne je prenehalo biti njegovo plemenito delavsko srce.

Njegova zadnja misel je bila posvečena delavski organizaciji.

Ljudska skupščina
Ljudske republike Slovenije
Predsednik

SPOŠTOVANA TOVARIŠICA BORČEVA!

V imenu Ljudske skupščine LR Slovenije in v svojem imenu Vam ob pretresljivi izgubi Vašega soproga, našega dragega tovariša, izrekam globoko sožalje.

Tovariš Borc je vse svoje življenjske sile, svojo veliko sposobnost, kot poslanec in predsednik Zbora proizvajalcev, zlasti pa kot javni sindikalni in politični delavec posvetil ciljem delavskega razreda in borbi za napredek naše socialistične družbe. V tem delu je prezgodaj izčrpal svoje sile in omahnil sredi največjega poleta.

Njegova smrt je globoko prizadela vse naše delovne ljudi in pomeni za nas nenadomestijivo izgubo.

Tovariša Borca bomo kot vzor požrtvovalnega delavca ohranili v trajnem spominu.

MIHA MARINKO

NI ČASA

Zadnja dva tedna je bil močno prehlajen. Hudo je kašljal, da se je kar trgalo v njem. Žena mu je kuhala čaje in prežigala sladkor.

»Pojdi vendar k zdravniku!«

»Bom že...«

Pa ni šel. Pa je menda le sam uvidel, da bi kazalo »ubogati« ženo in je vzel doma zdravstveno knjižico.

»Si se premislil? Boš le šel?«

»Bom videl.«

Obljubiti ni hotel, saj zase nikdar ni našel časa. Kaj, ko so bili občni zbori sindikatov! Očital bi si, češ tam je občni zbor, jaz pa okrog zdravnikov.

V petek na občnem zboru sindikata železničarjev, v soboto pri kemičnih v Domžalah... kdaj naj gre k zdravniku?

Ni časa...

V nedeljo, ko je ležal že v bolnišnici, je bila zdravstvena izkaznica še vedno v njegovi mizi, v pisarni.

Poslali so mu jo na smrtno posteljo...

ZADNJA NOVOLETNA JELKA

Na svojega sina Andreja, ki je star 18 let, je bil zelo ponosen. Postal je namreč predsednik mladinske organizacije v tovarni »Rog«, kjer se je že izučil za kovinarja.

»Vidiš, tako sem tudi jaz začel, ko sem bil mlad«, je rad govoril. Nadvse je bil zadovoljen, da je tudi sin ubral njegovo pot.

Hčerka Majda je dve leti mlajša. Obiskuje administrativno šolo in mu je stopkala že tri govore. Na najmlajšo, Martico, staro štiri leta, pa je bil najbolj navezan. Če si je utrgal kaj prostega časa, ga je prebil v njeni družbi.

»Od njenega rojstva,« pripoveduje njegova žena, »se je malo bolj posvetil družini. Sicer je pa obljubljal, da bo vse bolje, ko bo šel v pokoj. In da bo takrat živel samo za družino.«

Takrat...

Zmeraj je bilo doma zelo resen in tožil je na glavobol. Želel si je, da bi se vsaj enkrat pošteno napal in da bi imel svojo sobo. Prav zdaj, ko bi dobil novo stanovanje, je omahnil v prezgodnji grob. Sestavil si je že podrobne načrte, kako bo razmestil pohištvo v novem stanovanju, spisal podroben seznam, kaj bi bilo treba kupiti in kako bosta z ženo odplačevala posojilo, ki ga je nameraval najeti, da bi si opremil stanovanje.

»Še sreča, da se nisva zadolžila...«.

* * *

Zadnji teden je spravljal skupaj za novoletno jelko. Sam je tokrat nakupil vsa darila, jih lepo zavil ter napisal na vsak zavitek ime komur je bilo namenjeno. Po navadi je to opravila njegova žena.

V soboto je prišel okrog petih popoldne z občnega zbora domov. Z Martico sta si že prejšnje dni ogledala sprevod Dedka Mraza po ljubljanskih ulicah. Ta večer pa sta se udeležila prihoda Dedka Mraza v Domu železničarjev, ki ga je organizirala sindikalna podružnica pri Republiškem svetu.

Po prireditvi je z Martico in Majdo doma okrasil novoletno jelko.

»Kam se ti mudi, saj je Silvestrovo šele v ponedeljek?«, se je čudila žena njegovi vnemi.

»Jutri bom na občnem zboru pri kmetijcih in ne bom utegnil...«

Še isti večer je prižgal svečke na drevesu in družina si je razdelila novoletna darila.

Zadnji večer v krogu svoje družine...

»Martica, jutri popoldne bova šla pa še na Gospodarsko razstavišče gledat, kaj je tam pripravil Dedek Mraz«, je še obljubil najmlajši hčerki.

Ob enajstih zvečer šele je šla spat.

SPOROČILO INTERNE KLINIKE

Tovariš Mavricij Borc se je zdravil na interni kliniki v Ljubljani že leta 1954 zaradi zvišanega krvnega pritiska.

Dne 29. XII. nekaj pred polnočjo ga je doma pri kopanju zadela srčna kap (infarctus myocordii). Takoj je bil prepeljan na interno kliniko v zelo težkem stanju. Vse predpisano zdravljenje je bilo brezuspešno. Bolnik je ob 11. uri umrl.

Predstojnik prof. dr. Igor Tavčar, dr. Srečko Košuta, dr. Franc Karo

S sinom Andrejem in hčerko Majdo pred začetkom vojne

LISTI IZ NJEGOVEGA DNEVNIKA

Pokojni tovariš Mavricij je dolgo časa pisal dnevnik. Dostikrat ga je zaradi prezaposlenosti prekinil. Tako je sredi 1938. leta zapisal: Ker sem drugod preobložen z delom, dnevnika ne utegnem več pisati.

Obrnimo nekaj listov iz njegovega dnevnika pred vojno, ko je bil glavni delavski zaupnik v tovarni »Remec« v Duplici.

»4. februarja 1938: Opoldan sem prevzel računske pole. Reklamiral sem 54 delavskih pol, največ zaradi premalo plačanih nadur. Obratovodja je naročil Skokovi, naj računa nadure od 105 ur dalje (pravilno pa je od 101 dalje, ker smo 29. februarja doprinašali svečnico). Vse bodo doplačali, toda šele pri drugi plači. Delavci žage pa dobe nadure od 96 ur dalje. Nekaj je bilo tudi računskih pomot, ki so jih popravili.

Obratovodja je naročil za Herleta, da se mu plača zniža od 2.80 dinarja na 2.50 dinarja od ure. Grem k njemu in zahtevam popravilo na 2.80. Za Hafnerjevo in Vidergarjevo v pajcariji zahtevam povišanje od 2 na 2.25 dinarja, dal je 2.20 dinarja. Franc Koželj dela pri stroju in se mu mora plača povišati od 2.50 na 3 dinarje, Francu Vidmarju pa od 2.75 na 3 dinarje. V vsem sem uspel. Za Kosa pa ni hotel nič dati. Zahteval sem povišanje od 3 na 3.15 dinarja.

Ob petih zvečer mi je Zupan povedal, da se jutri, 5. februarja, ne obratuje, ker ni dela, četudi še za svečnico nismo doprinesli vseh ur. Delavstvo to sprejme.

Ob pol šestih sem bil pri Schlechtu (uradniku) kot druge dni zaradi pregleda akordnih postavk v grundirnici. Plača bo v soboto ob dveh popoldne.«

21. marca 1938 pa je zapisal tole: »Fajdigi sem predlagal izravnavo povišanih plač na žagi. Predlagal sem povišanje še za Kosa 30 par, Orešnika 20 par, Koželja 10 par, Jereba 20 par, Hustiča in Jeršeta po 10, Herleta pa za 20 par. Nočni čuvaji naj bi dobili doklado za nazaj po 60 dinarjev na štirinajst dni, odkar strojnica tudi ponoči obratuje. Fajdiga obljubi, da bo govoril o tem še z mojstrom na žagi.

Ob devetih pride delavski zaupnik iz »Titana«, naj se vsi delavski zaupniki podjetja zberejo ob enajstih v Titanovi jedilnici na razgovor, ker hočejo vsa podjetja znižati plače za 3 do 5% zaradi novo uvedene občinske trošarine na surovine. Takoj zatem me kliče Fajdiga ter me o tem obvesti. Navzoč je bil tudi zaupnik Kolovič. Fajdiga je dejal, da bi zvišal mezde za 150 do 200.000 dinarjev na leto, če ne bo treba plačati občini trošarine. Vsi zaupniki smo odšli k »Titanu«. Tam smo sklenili, da pošljemo na občino deputacijo, ki bo nesla s seboj sklenjeno resolucijo županu občine Kamnik. Sklenili smo, da znižanja pod nobenim pogojem ne bomo dopustili. Popoldne smo zaupniki tovarne Remec sklenili radikalnejšo resolucijo, ki pa je nismo oddali, ker je bila prva že od ostalih podpisana. Zastopani so bili zaupniki podjetij »Remec« Duplica, »Titan« Perovo, »Knaflič« Kamnik, Čeh, Kramar in »Biser« iz Kamnika ter Hočevar iz Mekinj. Skupno smo zastopali 1100 delavcev.

Ob štirih popoldne odnese spomenico županu Novaku osem zastopnikov. On je izjavil, da industrije drugače ni mogoče obdavčiti. Vsa podjetja plačajo občini samo 42.000 dinarjev. Sedaj bi občina dobila 166.500 dinarjev. Mi smo protestirali zato, ker hočejo tovarnarji to trošarino prevreči na vse zaposlene. Obljubil je pomoč, ki pa nam ne bo mogla dosti koristiti, ker obstaja uredba o minimalnih plačah. Pojasnil sem mu posebne razmere naše tovarne, kjer je delavstvo samo z nizkimi plačami rešilo podjetje pred konkurzom, ne pa občina. Sedaj, ko se podjetju malo svita, hoče oni denar vzeti občina. Ne! Delavci hočemo dobiti primerne plače, ker je le naša zasluga, da podjetje še obratuje ter daje občini 4,800.000 dinarjev davka od plač. Prvi zaslužek si bo lastilo delavstvo, ne pa občina. Zaradi obratne zaščite v naših borbah pa smo že vajeni, da naženo orožnike in policijo na delavce, nas pa kot komuniste vržejo v ječe, pa bo boj dobljen. Obljub imamo že dovolj!«

In tako se vrste v njegovem dnevniku razni dogodki iz njegovega zaupniškega delovanja. Boj za predujme, za nadure, ker jih podjetnik ni hotel plačevati po uredbi 50%, marveč se je vedno pogajal, da bi jih plačal manj. Če je bilo kaj več dela, je podaljševal delovni čas, ne da bi plačal nadure. Kako hudi so bili boji, da bi dobili delavci polne plače in v pravem času izplačane, saj se skoraj na vsaki strani dnevnika pojavijo besede: »Obljubili so, da bodo plače.« Pa glede hranilnega sklada, ki ga je podjetnik utrgoval delavcem, in intervencije, ko so morale nekatere delavke prinesti še denar od doma, da so plačale kazen. Njegova žena na primer še prav dobro pomni, da je znašala njena prva plača komaj dva dinarja, ker ji je podjetnik ostalo odtrgal zaradi preveč porabljenega materiala itd.

Tudi po vojni je večkrat našel čas in si pisal dnevnik, kljub tolikemu delu. Tako je na primer na novega leta dan 1955 zapisal tole:

»Novo leto 1955 smo pričakali na silvestrovanju v dvorani Doma sindikatov skupno s Francko in sinom Andrejem ter drugimi tovariši. Na Novega leta dan sem bil ves dan doma in urejal službene zaostanke — kot običajno vsak prosti čas. Isto je bilo naslednji dan — v nedeljo. Kot pohvala in priznanje za delo v lanskem letu sem dobil ob koncu leta od Izvršnega sveta Ljudske skupščine LRS nagrado, prav tako tudi od predsedstva Republiškega sveta ZSS. To so bile razveseljive nagrade. Pri sebi sem se moralno zavezal, da bom še aktivneje delal.

Delovno novo leto je nastopilo 3. januarja. Že ob devetih smo imeli sejo tajništva Republiškega sveta.

5. januarja sem bil v Celju na konferenci delavskih prosvetnih društev Svobod. Govoril sem o važnosti in nujnosti vzgoje delavstva ter tesnega sodelovanja med sindikati in Svobodami.

6. januarja smo imeli sejo predsedstva Republiškega sveta ZSS, kjer smo zavzeli odločno stališče, naj potrjujejo tarifne pravilnike okrajni sindikalni sveti v imenu sindikatov...

...9. januarja sem odšel na seminarje na vzhodno Štajersko, in sicer sem ob šestnajstih govoril v Ljutomeru o Danski...

...12. januarja seminar v Ljutomeru. Govoril sem o uredbi o delitvi dohodka v podjetjih in plačah...

...V sedmih dneh sem skupno govoril 32 in pol ure, kar je zame nov rekord...«

V njegovem dnevniku zasledimo med drugim tudi tale zapisek:

»18. maja 1955: Ob 9.30 sem prišel iz Beograda. Ob 10 pa sem odšel v papirnico Vevče zaradi spora glede tarifne politike. Delo so ustavili ob sedmih, takoj nato pa je bila seja delavskega sveta, ob trinajstih pa zborovanje kolektiva v papirniški dvorani. Zbrani niso dovolili govoriti in so upadali z medklici. Stal sem na mizi in s tarzanskim glasom prevpil nemir. Na delu so bili hujskači in nergači, nekaj krivde pa je tudi na vodstvu tovarne, predvsem pa na pasivnosti sindikata in komunistov. Zahteval sem, da se napake popravijo, merila delovnega učinka, norme in akordi naj ostanejo, ker je to ekonomsko edino pravilno načelo nagrajevanja. Uspeh dela pa se pokaže tudi v dobičku, čigar del ostane kolektivu, kar predstavlja tudi prejemke delavcev.

To je bil po petnajstih letih moj najostrejši sestanek z delavci.«

Da, tudi za družino je našel čas! V zapisku z dne 23. avgusta 1955 preberemo tole:

»23. avgusta 1955: Ta dan je žena stara 35 let, pet mesecev in dva dni. To je točno pol njene starosti, kar je poročena. Ob poroki je bila namreč stara 17 let, devet mesecev in petnajst dni. Stara je torej še enkrat več, kolikor časa je poročena. Ta dan smo porabili za slavje. Ženi sem kupil šopek nageljnov in liter pelinkovca. Na čestitko smo se vsi z otroki podpisali...«

To so bežni zapiski iz njegovega dnevnika, ki jih nismo posebej izbirali, saj je bilo vse njegovo življenje en sam delovni dan. Od takrat, ko je prvič stopil v stik z delavsko organizacijo, pa vse do smrti si ni dal oddiha.

S SEDANJIMI STROJI IN NAPRAVAMI NE MOREMO VSEM USTREČI

REKONSTRUKCIJA - KADRI

to je dvoje perečih vprašanj grafične industrije

To, kar trdimo za veliko večino letošnjih občnih zborov naših organizacij, da so dobri, boljši kot lani, velja tudi za občni zbor Republiškega odbora grafičnih delavcev. Vršil se je 22. in 23. decembra v Ljubljani. Zdi se kot, da nas je leto 1956 v mnogem poučilo. Delegati so z veliko zavzetostjo razpravljali in kazali pota, kako delati in kaj storiti, da bi vsaj delno zadostili silnemu porastu težnje po tiskani besedi od dnevnega do revijskega tiska, od šolske in strokovne knjige, od gospodarskih tiskovin do reklamnih lepakov in prazničnih voščil. Kje najti rešitev? To je bilo glavno vprašanje. To je toliko bolj pereče, ker kljub najboljši volji grafičnih delavcev še zdaleč ni mogoče zadostiti vsem. Saj niso redki primeri, da mnogi delajo stalno 14 in več ur dnevno. Da so delavci, ki mesece in mesece nimajo prostega dne. Saj je le šest grafičnih podjetij v Ljubljani v desetih mesecih leta 1956 imelo blizu 180 tisoč nadur, ali za 25 tisoč delovnih dni nadur.

Razumljivo, da je rešitev iz takega stanja le rekonstrukcija že zdavno preživelih strojev in naprav in naglo usposabljanje novih kadrov. Na področju vzgoje kadrov so zabeleženi že znatni uspehi, vendar še zdaleč ne tolikšni kot bi želeli. Zaradi razmer, ki trenutno vladajo v tej panogi gospodarstva, namreč precejšnje število novoizučenih delavcev odhaja v druge veje gospodarstva.

Seveda ne zavisi vse od rekonstrukcije in kadrov. Mnogo zavisi od racionalnejšega odločanja, kaj naj se tiska in kaj ne. Danes pa ni nikogar, ki bi na to vplival. Domala vsakdo, ki se spomni, da je to in to potrebno, že pritiska na tiskarno, da se mu stiska. Koliko obrazcev, koliko knjig je že obležalo v skladiščih ali kot neuporabno romalo v Vevče. Zdi se, da se tudi tu kaj neodgovorno trošijo družbena sredstva. In še tudi v organizaciji dela in usposobitvi oziroma tipizaciji tiskarn so skrite še znatne možnosti. Tu pa bo moralo predvsem združenje grafičnih podjetij opraviti svoje.

KOPRSKI OKRAJNI SINDIKALNI SVET JE VSESTRANSKO OCENIL SVOJE DELO

Odpravimo napake

Delegati vsega koprskega okraja so 21. decembra lani z veliko pozornostjo sledili obširnemu poročilu tovariša Toneta Šturma, predsednika Okrajnega sindikalnega sveta. S številkami, dokazi in obrazložitvami podprto poročilo je pokazalo vso širino sindikalne dejavnosti, pa še posebej njihove naloge v borbi za višjo življenjsko raven, ki je odvisna v prvi vrsti od racionalnejše in sodobnejše proizvodnje. Kakorkoli so bili doseženi uspehi lepi in veliki, te uspehe zmanjšuje dejstvo, da proizvodnja v letu 1956 ni napredovala, a proizvodnost po enem delavcu celo padla. Razumljivo je, da so ta dejstva dala občnemu zboru svoje obeležje. Delegati so v svojih razpravah govorili o tem, kako delati, da se tako stanje popravi. Ugotovili so, da že v obstoječih pritikah obstajajo vse možnosti. K razpravi sta mnogo prispevala tovariš Albin Dujc, predsednik Okrajnega ljudskega odbora Koper, ki je objasnil kakšne bodo bodoče naloge v okraju in da bodo potrebni skrajni napori, da te naloge v dobro vseh prebivalcev dosledno izvedemo; zlasti je bila pomembna razprava tovariša Kajtimira — Alberta Jakopiča, ki je opozoril na velike subjektivne napake, ki so znatno, če ne že odločilno vplivale na gospodarstvo v letu 1956. Že na področju samega plačilnega sistema, katerega smatrajo nekateri kot glavni vzrok nazadovanja, smo krivi z vrsto nepravilnosti in celo protizakonitosti. Vzemimo le nenehno striženje norm, nizko plačevanje norm, neizpolnjevanje premijskih pravilnikov. Taki postopki, ki niso bili redki, so bili protizakoniti in niso izpodbudno vplivali na delavčevo storilnost.

Odpraviti mnoge slabosti, posvetiti organizaciji proizvodnje mnogo več pozornosti kot doslej, dosledneje uresničiti socialistična načela nagrajevanja in nenehno skrbeti za duhovno in tehnično rast našega članstva, to so bili glavni zaključki tega pomembnega občnega zbora, pomembnega zato, ker se je jasno pokazalo, da brez vsega navedenega ni mogoče pričakovati hitrejšega dviga blagostanja.

Z OBČNEGA ZBORA OBRTNIH DELAVCEV

OBRT IN ŽIVLJENJSKA RAVEN

Na rednem letnem občnem zboru Republiškega odbora Sindikata obrtnokomunalnih delavcev Ljud. repub. Slovenije, ki ga je obiskal kot gost tudi predsednik Republiškega sveta Zveze sindikatov za Slovenijo, tovariš Janko Rudolf so veliko razpravljali o vlogi, ki jo ima obrt pri zboljšanju življenjskih pogojev delovnih ljudi.

Še vedno je mnogo takih, ki mislijo, da je samo od industrije odvisno izboljšanje življenjskega standarda. Zgradili smo precej tovarn, medtem ko stare obrate niti nismo popolnoma izkoristili. Toda življenjska raven se ni bistveno spremenila. Kolikor bomo v bodoče vlagali investicijskih sredstev v gospodarske organizacije, je najbolje, da jih vlagamo v tista podjetja, od katerih lahko pričakujemo kmalu velike koristi in to so prav obrtna podjetja. Zlasti bi morale občine še v večji meri skrbeti, da na svojem območju pospešujejo obrt, saj v vseh občinah obstajajo skladi za pospeševanje obrti. Zdi pa se, da od socialističnih obrtnih obratov občine večkrat zahtevajo prevelike dajatve. Poslovanje teh podjetij je pogosto dokaj zamotano in zvezano z velikimi stroški, kakor da bi bila to industrijska podjetja. Nedvomno je to eden izmed vzrokov, zavoljo katerega socialistična obrtna podjetja večkrat ne morejo ustreči potrošnikom s cenenimi uslugami.

Naloga obrtno-komunalnega sindikata naj bi bila, da v občinah nenehno opozarja družbene in oblastvene organe na to, da je obrtna dejavnost pomemben činitelj pri dviganju življenjske ravni prebivalstva.

NE LE INTENZIVNOST — PREDVSEM: RACIONALIZACIJA PROIZVODNJE

Z manj napori večji učinek

Maribor, to je močno industrijsko središče, najmočnejše v Sloveniji. Kdo bi našteval vse kolektive, ki imajo 1000 in več delavcev, kdo, ki jih imajo nad 500. Razumljivo, da je bil zato občni zbor mariborskega okrajnega sindikalnega sveta 28. decembra 1956 v središču pozornosti. Poleg delegatov so se ga udeležili tudi ljudski poslanci, člani okrajnega komiteja in drugih družbenih organizacij. Med njimi sta bila tudi tovariš Bole Tone, član Izvršnega sveta LRS, in predsednik ljudskega odbora okraja Maribor tovariš Apih Milan. Po poročilu, ki je v podrobnosti ocenilo socialno ekonomski položaj v Mariboru in pokazalo na bodoča pota, se je razvila izredno plodna razprava. Iz te razprave in poročila pa so jasno izšle misli, ki jih je še posebej podčrtal tovariš Tone Bole. Vse naše prizadevanje je namenjeno dobrobiti človeka. On je v središču vseh dogajanj, on je, ki upravlja in gospodari njemu je namenjeno vse, kar s svojo ustvarjalnostjo ustvari. Zato bodi delo naših organizacij bolj kot doslej tako usmerjeno, da bo vse bolj svobodno in razumsko upravljalo in odločalo na vseh področjih družb. življenja v proizvodnji in izven nje. Druga, pravzaprav ista misel nam pove, da moramo organizirati proizvodnjo tako, da bo človeku dajala to kar želi in kar je nujno za njegovo stalno vsestransko duhovno in gmotno rast. Ne gre za fizično naprezanje, čeprav je tudi tu še mnogo storiti. Osnovno je organizirati proizvodnjo po sodobnih načelih, da ob kar najmanjšem trudu izdelamo več in boljše. Kajti, če bomo tako delali, bo v proizvodne dobrine vloženo manj živega dela in dobrine bodo cenejše, življenje bo lepše in bogatejše. Zato imamo mnogo pogojev, ki jih še nismo izkoristili. To bodi naša neprestana skrb.

ŽIVILSKA INDUSTRIJA MORA HITREJE NAPREDOVATI

Več, boljše, ceneje

Da! Več, bolje in ceneje. To je bilo nenapisano geslo občnega zbora delavcev živilske in tobačne industrije Slovenije. Vsi pogoji za to so dani. Vsi? Ne vsi. Pa poglejmo najprej, kateri so dani. Prvi pogoj je silna glad za dobrimi in cenenimi živilskimi proizvodi, dalje proizvodne zmogljivosti še zdaleka niso izkoriščene in tudi surovin, to je živil, ki jih predelujejo, v glavnem ne primanjkuje. Nasprotno, saj celo v naši ožji domovini, ki ni najbolj bogata na živilih, opažamo kako nam z leta v leto propada povrtnina, sadje, zelenjava in celo mleko se najracionalnejše ne uporablja. In pogoji, ki zavirajo? O teh je bilo največ govora. To je vprašanje strokovnosti, kadrov. Strokovnega šolstva v tej panogi gospodarstva tako rekoč ni. Medtem, ko so živilska industrija naglo industrializira, je šolstvo prikrojeno obrtništvu z vsemi posledicami, ki jih čutimo.

Nimamo določenih standardov živil. Zaradi nizke strokovnosti, saj v tej industriji tako rekoč ni visokokvalificiranih kadrov inženirjev, kemikov, se večkrat živila kvarijo ali škodujejo zdravju ljudi.

Temu vprašanju bodo sindikati posvetili vso pozornost. Saj proizvodi, ki jih ta industrija izdeluje, najbolj živo vplivajo na življenjsko raven naših državljanov.

Z OBČNEGA ZBORA REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA POŠTNIH IN TELEGRAFSKO-TELEFONSKIH DELAVCEV

NA IZOBRAŽEVANJE NISO POZABILI

Od osvoboditve do danes so mnogo storili za strokovni dvig delavcev, ki delajo v PTT. Že od leta 1952 prirejajo tečaje in seminarje. Ko so sprejeli nov pravilnik o strokovni izobrazbi v PTT, je bilo tako sistematično urejeno vprašanje strokovnega izobraževanja poštarjev. Razen tečajev v Ljubljani deluje tudi triletna industrijska šola za mehanike in monterje. Posebno pozornost posvečajo tudi pošolski strokovni vzgoji odraslih delavcev. Ti se izobražujejo v seminarjih, ki jih prirejajo od časa do časa. Namen pošolske vzgoje je, da bi delavce in uslužbence usposobili za aktivnejše delovanje v organih delavskega upravljanja.

Še do nedavnega člani delavskih svetov niso mogli slediti dnevnemu redu, saj so le s težavo spremljali gospodarsko problematiko podjetij. Zato so v podružnicah začeli s seminarji za člane delavskih svetov in upravnih odborov. Te seminarje je obiskalo 2.000 delavcev.

Zdaj je na sejah delavskih svetov živahneje. Člani dobijo gradivo že nekaj dni pred sejo, tako da ga lahko temeljito prouče. Po zasedanju ves delovni kolektiv seznanijo s sklepi, ki so jih sprejeli na seji delavskega sveta.

To je le nekaj misli z občnega zbora Republiškega odbora Sindikata poštarjev Slovenije.

PREKLIC SINDIKALNE KNJIŽICE

Sindikalno knjižico št. 5249 je izgubil in jo proglaša za neveljavno Peter Kramer, strojni ključavničar v železarni Štore.

Z OBČNEGA ZBORA TEKSTILCEV IN USNJARJEV SLOVENIJE

Kako bo z nočnim delom žena?

Delavce in delavke ki delajo v tekstilnih tovarnah širom po Sloveniji, še vedno zelo zanima, kako bo z ukinitvijo nočnega dela žena v teh podjetjih. Tudi precejšen del razprave na občnem zboru Republiškega odbora Sindikata tekstilnih in usnjarskih delavcev Slovenije je bil posvečen temu vprašanju. Vsi vemo, da smo dolžni olajšati delo ženi in zabraniti nočno delo žene, vendar to moramo storiti tako, da ne bi nastala z ukinitvijo prevelika gospodarska škoda. Centralni odbor tega sindikata je poslal pismo vsem predilnicam, češ naj te izdelajo predloge, kako bi čim prej ukinili nočno delo za žene. Tiste tekstilne tovarne, v katerih ne bodo mogli takoj ukiniti nočnega dela, pa naj zahtevajo preko Republiškega in Centralnega odbora strokovnega sindikata, da za določeno obdobje podaljšajo nočno delo. Hkrati s tem, naj predilnice izdelajo programe za razširitev in gradnjo novih predilnic.

KAJ SMO SLIŠALI NA OBČNEM ZBORU REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA KEMIČNIH DELAVCEV

NORME V KEMIČNI INDUSTRIJI

Zadnjo soboto v decembru preteklega leta so imeli v Domžalah kemični delavci Slovenije redni letni občni zbor sindikata. Delegati so dobili nekaj dni pred občnim zborom izvlečke poročila, tako da so se lahko temeljito pripravili za razpravo. Občnemu zboru je prisostvoval tajnik Republiškega sveta, pok. Mavricij Borc.

Osrednje vprašanje, o katerem so na občnem zboru veliko govorili, je bilo, kaj je v kemični industriji norma. To je zaenkrat, kot pravijo še odprto vprašanje. Saj je v kemični industriji veliko teže opredeliti pojem norme, kot pa v ostalih panogah industrijske dejavnosti. Zato so na občnem zboru sklenili, naj Republiški odbor skliče posvetovanje, na katerem bodo proučili to vprašanje. V nekaterih podjetjih kemične industrije so že uvedli kolektivne norme, tako v Tovarni dušika v Rušah, Kemični tovarni v Domžalah itd. Ti primeri dokazujejo, da se da tudi v kemični industriji uvesti delo po normah. Večje število delavcev bi lahko delalo po normah tudi v Tovarni mila v Piranu, v Kemični tovarni v Hrastniku in drugod. V kemičnih tovarnah si prizadevajo, da bi v plačnem sistemu upoštevali predlog Centralnega odbora Sindikata kemičnih delavcev Jugoslavije o nagrajevanju po enotj proizvoda, ker je ta plačilni sistem dokaj primeren tudi za kemična podjetja.

KAJ VSE OVIRA RAZVOJ V GRADBENIŠTVU

V zagati

Dne 24. decembra 1956 je bil v Ljubljani občni zbor Sindikata gradbenih delavcev Slovenije. Delegati so ob izredno tehtnem poročilu njihovega predsednika tov. Rudija Ganzitija imeli vso možnost, da dopolnijo njegove misli in prispevajo k reševanju zelo perečih problemov v gradbeništvu. To so tudi storili. Redko kje bi zasledili tako resno razpravo, kot smo jo imeli priliko slišati prav na tem občnem zboru. Redko kje pa tudi vrvi toliko težav, da izgleda kot da iz zagate ni izhoda. Nikakor ni namen, da bi v tem kratkem sestavku govoril o njih. To bo naš list dolžan storiti v naslednjih številkah. Le pokazal bi na nekatere. Z zmanjšanjem investicijske izgradnje so mnogi gradbeni kolektivi zašli v težak položaj. Mehanizacija, ki je bila tako težko nabavljena, ogromno bremeni podjetja in je ročno delo zaradi visoke obremenitve tehnike ceneje. Plačilni sistem je tak, da ne izpodbuja delavcev k strokovnosti niti k racionalnemu in intenzivnemu delu. Stavbno obrtništvo je tako rekoč zamrlo, da je graditev silno otežkočena. Industrija gradbenega materiala je nesodobna, opekarne zastarele. To je le nekaj perečih stvari, o katerih so razpravljali na občnem zboru in pokazali izhod iz takega stanja. Seveda ta pot ne bo lahka in bo nujno tesno sodelovanje z vsemi merodajnimi činitelji, zlasti z združenjem gradbenih podjetij in društvi gradbenih inženirjev in arhitektov.

V soboto, dan pred smrtjo, ga je klicala dolžnost v Domžale na občni zbor Republiškega odbora Sindikata delavcev kemične industrije Slovenije.

Če je le mogel, vselej je šel. Nikdar ni odrekel. In ljudje so bili vedno veseli, če je obiskal njihovo organizacijo ter ga pogosto, prepogosto vabili: Radi bi, če bi prišel tovariš Borc; daj, pridi, Mavric; prosimo, če bi se tovariš tajnik udeležil našega posvetovanja, plenuma, občnega zbora...

Tovarišem z Republiškega odbora Sindikata kmetijskih delavcev je obljubil, da bo prišel v nedeljo na njihov občni zbor. Pa ni več utegnil. »Sporoči Martincu (tajniku RO), da ne morem na njihov občni zbor«, je s smrtne postelje naročil svojemu sinu Andreju. To so bile njegove zadnje besede.

ZADNJA NAPOTILA

sindikalnim odbornikom

Od takrat, ko je stopil v organizacijo v tovarni Remec v Duplici, od leta 1931 pa do smrti ni imel več časa zase. Živel je samo za delavske organizacije.

V Domžalah, kjer so zborovali delegati kemične industrije, je bil še ves poln ognja. Kot vedno med delavskimi tovariši. Njim je govoril tako kot že dolgo ne. Njegov govor so na srečo stenografirali in tako lahko po teh zapiskih obnovimo nekatere njegove misli, njegova zadnja napotila sindikalnim odbornikom.

Potem, ko je govoril o naših gospodarskih težavah vse po osvoboditvi, o letošnjem družbenem planu, plačnem in premijskem sistemu, je dejal ob koncu tole:

»Ves naš družbeni sistem se razvija tako, da se samouprava delovnih ljudi vedno bolj poglablja. Republiški svet in republiški odbori, vsi smo od neposrednega življenja vendarle odmaknjeni, kajti življenje teče v podjetju, na vasi, v mestu, kjer ljudje žive in delajo. Največ problemov je tam. Tam jih je treba videti in reševati. Zelo redko se zgodi, da bi prišel kdo z Republiškega odbora v kolektiv in tam ocenjeval položaj ter pomagal. Imamo občinske svete in sindikalne podružnice kot najoperativnejša sindikalna vodstva. Če v podružnicah ne bodo proučevali problemov, ne bo šlo, kot bi moralo. Včasih se tudi upravni odbori zapro v ozke rentabilnostne račune, širših problemov, ki so vezani na gospodarjenje in proizvodnjo, pa ne vidijo. Sindikat mora biti tisti, ki dojame vso širino vprašanj, on naj pomaga delavskemu svetu in mu pokaže, kaj je narobe, kateri izdatki so nepotrebni itd. Te stvari lahko sindikat s svojo avtoriteto bolje postavi, da ne govorim o nalogah podružnic v občini. Tam si lahko delavci odrežejo dobršen kos kruha, če so aktivni. Če ni gonilnega motorja, ni ničesar.

Zgodi se, da se v podjetju najde denar za marsikatero stvar, ki ni tako potrebna. Čeprav vemo, da je za denar težko, bi marsikatero podjetje lahko kupilo na primer pralni stroj za 120.000 dinarjev. Tako bi delavcem omogočili, da bi zjutraj prinesli umazano perilo v tovarno, zvečer pa bi opranega in zlikanega odnesli domov. Tudi s tem bi lahko ljudem olajšali delo in bi laže živeli.

Leta 1951 se je 51 % zaposlenih v Sloveniji hranilo v menzah. Danes morajo plačati delavci 4.000 in tudi več dinarjev za hrano v gostilnah, ker ni menz. Nihče pa ne poskrbi zanje. Ali je čudno če se taki delavci in uslužbenci pritožujejo, odpovedujejo delo, si ga iščejo drugod in si na razne načine sami skušajo pomagati. Vse to vpliva na proizvodnjo. Te pa ne predstavljajo samo stroji, tone, litri, marveč tudi človek. Tega ne pozabimo!

In dalje. Pri gradnji stanovanj ne misli nihče na prostore za trgovine, nihče ne pomisli, da bi bila potrebna večja soba, kjer bi se pod nadzorstvom zbirali otroci zaposlenih mater. Pri šolah ne pomislijo na to, da bi uredili prostor, kjer bi bili otroci zaposlenih mater pod vodstvom kakega učitelja v prostem času in kjer bi dobili tudi toplo kosilo. Če bi se odbori podružnic bavili s takimi vprašanji, bi lahko upravičili svoj obstoj in bomo videli, če je sindikat še potreben, kajti tudi o tem se marsikje govori.«

Potem je govoril o zaščiti delovnega človeka.

»V Jugoslaviji je danes več invalidov kot upokojencev in je to težak madež. Težkemu invalidu, ki je izgubil roko, smo zagrenili življenje, socialna zaščita, kolikor je ugodna, je le manjša, kot bi si ta človek sam zaslužil, če bi bil zdrav.

Najprej je vsak delavec sam odgovoren za svojo delovno sposobnost, da jo ohranja in vzdržuje svojo družino. Nič manjša pa ni odgovornost vodilnih tovarišev in mojstrov, da pazijo na zdravje svojih ljudi. Če dobimo v tovarno nov stroj, se vse vodstvo zbere in ga gleda od zgoraj in od spodaj in še dva dni ga hodijo gledat. Ko pa dobimo novega človeka v tovarno, si nihče ne vzame časa, da bi ga podrobneje spoznal z delovnim procesom, da bi mu povedal, kje ga lahko doleti nesreča.

To vprašanje je treba vsekakor odločno postaviti. Nekateri celo trdijo da je naša socialna zaščita taka, da se nekateri namenoma ponesrečijo. To seveda ne more biti res. Res pa je, da imamo danes 200.000 invalidov. Zavodi za socialno zavarovanje so se odločili, da bodo pregledali njihovo invalidnost in delovno nesposobnost. Za prekvalifikacijo so določili sto milijonov dinarjev. Invalid, na primer kovinostrugar, se bo izučil za kaj drugega, dobival pa bo razliko do prejšnje plače.

To so naloge sindikatov, Zveze komunistov, mladinskih organizacij in gospodarskih vodstev, kajti vsega ni mogoče določiti s predpisi. Gre za moralno družbeno odgovornost, ki jo je treba nenehno poglabljati. Vsi vemo, da se v podjetju često povzroča škoda, nihče pa nič ne ukrene, ker je premajhna gmotna vzpodbuda in zato nam propadajo težki dinarji. Pogosto pripovedujejo, da imajo po sto in tudi 400 ljudi preveč, nihče pa ničesar ne napravi, da bi proizvodnjo res organizirali.

Mislim, naj bi bil glavni sklep, ki naj bi ga sprejel ta občni zbor v tem, da je treba še bolj poglobiti družbeno zavest in več narediti kot včeraj v neposredni pomoči delovnemu človeku.«

Delegati so njegov govor pozdravili z dolgotrajnim in navdušenim ploskanjem.

V PRVIH VRSTAH BOJA ZA DELAVSKE PRAVICE

Med največje dogodke iz Borčevega predvojnega delovanja v delavskem gibanju sodi nedvomno enomesečna stavka v tovarni Remec na Duplici maja 1934. Dejanski organizator in vodja stavke je bil prav on in jo je sam tudi podrobneje opisal v Vestniku tovarne »Stol«, ki je izšel ob petdesetletnici te tovarne leta 1954.

Stavka se je začela 2. maja — 1. maja je bila namreč nedelja. Takrat je Remec dolgoval delavcem šest obračunskih plač. Stavkati pa so začeli, ker je hotel znižati delavcem plače za polovico: moškim za dva dinarja ženskam pa za dinar na uro. Na negodovanje delavcev je Remec odgovoril: »Mislim, da je bolje malo delati in malo prosjačiti, kot pa samo prosjačiti«. To je bilo delavcem preveč. Stavka, to je bilo geslo delavcev ves april. Takrat so se začeli tudi organizirati. Sicer so poskušali že prej postaviti organizacijo vendar je Remec to vselej preprečil. Takrat pa se je večina delavcev organizirala, ker je čutila, da je le v strokovni organizaciji njihova moč.

No, Remec delavskih organizacij ni priznal in se z njimi ni hotel pogajati. Zato je pogajanja organizirala Delavska zbornica. Remec je grozil delavcem na vse mogoče načine, da bo vse odpustil, da bo zaprl tovarno, če delavci ne bodo nehali stavkati itd. Toda delavci so bili solidarni, delal je le en gluh mizar. Tovariš Borc je organiziral krog in krog tovarne močne stavkovne straže, saj se je bilo bati, da bi skušal Remec s stavkokazi razbiti stavko.

In res.

Sredi maja nekako je poslal svoje vodilne uslužbence v Zbelovo pri Poljčanah po delavce tamkajšnje tovarne. Obljubili so jim po 50 dinarjev na dan ter jim govorili, da potrebujejo delavce, ker se bo tovarna razširila. Tako so jih pripeljali v Duplico kar precej.

Stavkovni odbor je še pravi čas zvedel za Remčevo nakano. Stavkajoča Duplica je na vseh dohodih v tovarno postavila barikade iz hlodov. Prav tisto nedeljo popoldne je kamniški dekan zvabil stavkajoče v gasilski dom in jim tam pridigal. Medtem pa je skušal Remec pripeljati stavkokaze v tovarno od zadaj s podgorske strani. Toda po Duplici se je bliskovito raznesla novica, da so prišli »Štajerci« (tako so imenovali delavce, ki jih je zvabil Remec iz Zbelovega) Dekan je ostal sam v gasilskem domu, okrog 400 ljudi pa je navalilo na Remčevo vilo, kamor je Remec skril v kleti stavkokaze. Kljub močno zapahnjenim vratom so stavkajoči prisili Remca, da se je pogajal z njimi. Obljubiti jim je moral, da bo še isti dan poslal »Štajerce« nazaj na svoje stroške. Zavedenim delavcem iz Štajerske pa je Borc povedal, kakšna je resnica, da na Duplici stavkajo, da jih vleče Remec za nos itd. Sami so uvideli, da so prevarani. In Remec jim je moral plačati izgubljene mezde za tisti čas in še nazaj jih je moral peljati. Ogorčenje stavkajočih pa je bilo tolikšno, da so park okrog vile uničili, pobili nekaj šip in je bila nevarnost, da bodo še vilo zažgali. Trezna Borčeva beseda je preprečila, da ni prišlo do najhujšega.

Stavka je le delno uspela. Plače in akorde so znižali za 7 % in ne za 50 %, kot je Remec prvotno zahteval. Delati so začeli prvega junija. Od stavkovnega odbora Remec le Gosaka pod nobenim pogojem ni hotel vzeti nazaj na delo.

Premirje je bilo le kratko. Že 7. junija je Remec na licu mesta odpustil zaupnika Avgusta Ocepka. Borc, Gruden in Kolovič so ob pol devetih dopoldne povedali delavcem, kaj se je zgodilo in četrt ure kasneje so že vsi delavci začeli stavkati. Okrog 200 se jih je zbralo pred pisarno ter zahtevalo priznanje delavskih organizacij in zaupnikov. Delavci so do večera vztrajali pred pisarno in — uspeli. Odpust je bil preklican. Zaradi te »ilegalne« stavke je Remec Borcu sodno odpovedal službo, vendar je Borc pri sodišču uspel in ga je moral Remec vzeti nazaj na delo. Sicer je Remec še poskušal Borca spraviti iz tovarne, vendar je imel Mavricij v delavcih tako zaslombo, da si tega očitno ni upal več napraviti.

S tem bojem za delavske pravice še dolgo ni bilo konec, saj je Remec skušal izigrati dogovor ob stavki in kasnejšo kolektivno pogodbo. Delavci pa so kasneje dosegli, da jim je plačal 1. maj in dopust. Boj je bil izredno težak.

Treba je povedati še to, da so uživali delavci Remčeve tovarne močno podporo delavcev iz drugih tovarn in kmetov, ki so jih gmotno podprli. Med stavko so si delavci organizirali kuhinjo, v kateri so se hranili vsi stavkajoči z družinami vred. Stavko so moralno in gmotno podprli tudi komunisti iz Ljubljane. Po 1937. letu pa se je v tovarni vedno močneje občutil vpliv komunistov, ki so pozivali k enotnosti delavskega razreda zlasti še, ko je bila leta 1938. in 1939. ustanovljena na Duplici samostojna partijska celica, ki so jo vodili Tone Šturm, Stane Trebec, Tomaž Dobaj in Stane Grilanc. Z naprednimi delavci so zbirali za pomoč španskim borcem in za »Rdečo pomoč«. Bili so najaktivnejši do spopada z okupatorji leta 1941, še bolj pa v narodni osvobodilni borbi.

V Bohinju leta 1944

KAKO IZ ZAČARANEGA KROGA?

Primer, ki ga nameravamo opisati, ni osamljen. S takim finančnim poslovanjem pa nikakor ne moremo priti na zeleno vejo. Zakaj je tako, ne vemo. Morda je kriva malomarnost finančnih knjigovodij, morda slabo gospodarjenje, drži pa, da so finančni predpisi vedno preciznejši. Ti so za vsa podjetja enako strogi. Zato podjetje, ki redno plačuje svoje obveznosti, (kar se da ugotoviti v družbeni evidenci banke) le ne bi smelo plačevati zamudnih obresti za neplačane račune svojim dobaviteljev, če tudi njemu dolžniki ne plačajo računov (kar je prav tako razvidno v banki ob tromesečnem obračunu).

Zgodilo se je, da neko majhno obrt. podjetje ni plačalo računov za osnovne surovine v določenem roku. Računi so znesli okrog 3 milijone dinarjev. Eden izmed upnikov jih je tožil in so morali plačati stroške, drugemu pa so morali plačati 7.000 dinarjev zamudnih obresti. Upravni odbor podjetja se sprašuje: zakaj tako, če so njim tudi drugi dolžni okrog 3 milijone dinarjev? Ko je njihov knjigovodja tudi drugim zaračunal zamudne obresti, so iz enega izmed dolžnih podjetij sporočili, da obresti ne bodo plačali in da jim ni treba blaga več pošiljati. To je eden izmed naših večjih naročnikov in moramo biti tiho, sicer ostanemo brez dela. Oni bi pa tako blago drugod naročili.

Kako naj pridemo iz tega začaranega kroga? Bančni predpisi so že itak strogi in predvidevajo, da morajo podjetja plačevati svoje obveznosti v 8—15 dneh, zato bi radi vedeli, kje se ta zamuda plačevanja računov začne, kje konča in kdo naj bi »prebavil« težke milijone, ki se plačujejo na zamudne obresti?

A. G.

Pripomba uredništva:

Tovariš A. G. bi rad, da bi podjetja ne plačevala zamudnih obresti upnikom, če imajo sama tudi dolžnike. On pravi: za 3 milijone smo mi dolžni drugim, drugi so pa nam dolžni za tri milijone. Tu se mu čudno zdi, kako je to, da morajo plačevati zamudne obresti, medtem ko jim jih drugi nočejo plačati.

Temu se pač ne da izogniti, če hočemo vsaj do neke mere obdržati red v finančnem poslovanju podjetij. Neka sankcija pač mora biti, ki podjetje žene na to, da sproti plačuje svoje račune. Nekatera podjetja dajejo celo določen popust tistemu, ki račun takoj plača. Dostikrat pa se zgodi, da se nekje zatakne, da le en sam iz kakršnihkoli vzrokov ne more plačati računa in potem se veriga potegne na vrsto podjetij, ki drug drugemu kreditirajo. To vsekakor ni zdrav pojav v našem gospodarstvu, ki ga uravnavamo s politiko dodeljevanja obratnih kreditov, kar pa je spet po svoje administrativni ukrep. Podjetja si žele prav glede tega več samostojnosti, da bi sama gospodarila s svojimi sredstvi. Letos bo glede tega že malo laže, saj bodo dobila podjetja stalna obratna sredstva, ki jih bodo določili v banki na osnovi proizvodnje prvega polletja lanskega leta. Kaže pa opozoriti na to, da imajo v marsikaterem podjetju na zalogi take surovine in blago, ki ga prav nič ne potrebujejo. Od tega plačujejo obresti. Če bi ta sredstva sprostili, da bi jih prodali, bi tudi laže poravnali dolgove in veriga bi se razklenila. Na to naj mislijo delavski sveti zlasti ob razpravi o zaključnem računu podjetja.

LAHKO ZASLUŽEN DENAR NA RAČUN POTROŠNIKA

Dolga leta sem že zvest naročnik »Delavske enotnosti«. Z zadovoljstvom jo prebiram, saj najdem v njej marsikaj poučnega, najdem nasvete za organe delavskega gospodarjenja, za sindikalne odbornike, v listu najdem tudi druge zanimive stvari. Ojunačil sem se in želim vam napisati nekaj vrstic o stvari, ki se mi ne zdi pravilna.

Član delovnega kolektiva rudnika svinca in toplinice v Mežici sem. Ker nima rudnik v svoji neposredni bližini pravega kmeckega zaledja, smo rudarji in topilničarji predlagali, naj bi izvršni odbor sindikalne podružnice poskrbel za nakup nekaj prašičev-pitancev. Če kupimo več prašičev skupaj, so cenejši. Reči moram, da je izvršni odbor sindikalne podružnice rade volje ustregel in se v tej stvari začel meniti s kmečko zadrugo v Ptuju. Zadruga je izvršnemu odboru odgovorila, da nam lahko preskrbi pitance v ptujskem okolišu po 160 do 170 dinarjev za kilogram. Podjetje nam je posodilo avto, sindikat pa določil člana, ki je prevzel to nalogo. Ko smo se zglasili v Ptuju v tamkajšnji zadrugi, so nas pričakovali, vendar povedali, da prašičev nimajo, kot so prej obljubili, temveč smo jih šli skupaj z njihovimi predstavniki odkupovat na svinjski sejem od kmetov-zasebnikov. Odkupovali smo torej preko zadruge. Po različnih cenah smo kupili pitance od 150 do 172 din za kilogram.

Do tu je teklo vse v redu. Ko pa smo napravili z zadrugo obračun, nam je ta zaračunala še 7 dinarjev marže pri kilogramu, čeprav z nakupom ni imela nobenega drugega posla, kot da je sestavila obračun in da je denar, naš, delavski denar, posredovala iz naših rok prodajalcu. Pitanci, ki smo jih kupili, so tehtali 2.004 kilogramov. Zadruga je pri tem zaslužila reči in piši, 14.028 din. Zaslužila jih je torej na naših ramenih, na ramenih potrošnikov.

Razumeli bi, če bi si zadruga za to »svoje delo« zaračunala 2 do 3 dinarje marže pri kilogramu, saj vemo, da mora kriti svoje resnične stroške pri posredovanju. Nikakor pa ne moremo razumeti in nikoli ne bomo razumeli, da bi si zadruga ustvarjala dobiček na račun potrošnika. Kajti potrošnik mora že tako težko prisluženi denar premišljeno trošiti, razmisliti mora za vsak dinar, kam ga da, da bi ga čimbolje izkoristil.

Ne bi se čudil, če bi se nam to primerilo pri kakšnem zasebnem podjetju, čudim pa se, da se je to dogodilo pri kmečki zadrugi, ki bi morala stremeti, da omogoči potrošniku čim cenejši nakup raznovrstnih prehrambenih predmetov. Samo na ta način je lahko zadruga močan konkurent zasebnim špekulantom.

To, kar se nam je zgodilo, sem opisal zato, da bi tudi višja vodstva, zadružna mislim, s primernimi ukrepi takšne stvari onemogočila. Sicer pa, kaj pravite drugi k temu? Ali je tako ravnanje pravilno ali ne?

E. Zupanc, Mežica

PODALJŠANJE STAROSTNE DOBE?

Dne 2. novembra ste objavili članek Bosa Biteznika z naslovom »Nizka starostna doba«. Dolgo sem odlašal, navsezadnje sem pa le prijel za pero, ker se ne strinjam čisto s predlogi tovariša Biteznika, da bi starostno dobo za upokojitev podaljšali na 60 let, za samske žene na 55 let, poročene žene pa bi ostale pri 50 letih. Pisec pravi, da so povsod po svetu tako na Vzhodu kakor na Zahodu starostne dobe, s katerimi si pridobi delavec ali uslužbenec pravico na pokojnino, precej daljše kot pri nas in da je pri nas ta starostna doba precej nižja kljub temu, da po gospodarski moči še daleč zaostajamo za temi deželami.

Jaz pa menim, da se ne smemo ozirati niti na Vzhod niti na Zahod in da je edino prav, da si po svoje uravnavamo svoje zadeve. Če imamo najnaprednejšo socialno zakonodajo, smo nanjo in na naše vodstvo edino lahko ponosni in mislim, da bi si morali še naprej prizadevati, da starostno dobo še skrajšamo, ne pa da razmišljamo, kako bi jo podaljšali.

Strinjam se s tem, da bi imele samske žene za 5 let, poročene in vdove z otroki pa za 10 let krajšo starostno dobo. Nikakor pa mi ne gre v račun, da bi izenačili akademsko izobražene ljudi z delavci. Akademsko izobraženi ljudje študirajo tja do 26. leta starosti, preden se prvič zaposle, delavci pa morajo delati od svojega 16. leta. Torej delajo delavci najmanj 10 let več in se jih zato ne da izenačiti.

V članku je še rečeno, da bi s tem podaljšanjem starostne dobe prihranili 5 milijard din, s čimer bi lahko izboljšali življenjski standard aktivnim delavcem in uslužbencem. S tem ne bo moč življenjskega standarda kdove kaj izboljšati, ne smemo pa pozabiti upokojencev.

Sploh pa mislim, če že govorimo o starostnih dobah, si prizadevajmo dobo čimbolj skrajšati. Le takrat smo lahko prepričani, da smo na pravi poti.

Franc Obojnik
rudar
Črna na Kor.

Opomba uredništva! — Začnimo najprej pri tistem, kar parvi tovariš Obojnik, da se namreč ne strinja, da bi izenačili akademsko izobražene ljudi z delavci glede starostne dobe. Tovariš pa bržčas ni dobro premislil, kako je s to zadevo. Po določilih osnutka, bi moral vsak akademsko izobraženi delati do konca 61. leta starosti, da bi si pridobil 35 let delovne dobe in polno pokojnino. Če pa bi delavec delal toliko časa, bi si vsako leto čez 55 let starosti pridobil za 5 odstotkov višjo pokojnino, torej v 6 letih skoraj za tretjino, seveda če ima polno delovno dobo. Na to je mislil tovariš Biteznik, ko je predlagal, naj bi jih izenačili z delavci, kar po našem mnenju ni, da bi ne premislili.

Predlog o podaljšanju starostne dobe pa tudi ni čisto brez soli, zlasti še, če pomislimo na naš gospodarski položaj, ko toliko dajemo za socialno zavarovanje. Je nekaj stvari, ki govore takemu predlogu v prid. Če bi to dobo podaljšali, bi si nabrali precej rezerv. Pet let ne bi šel nihče v pokoj, izplačevali bi pokojnine le že upokojenim. S tem denarjem bi v prvi vrsti bolje uredili pokojnine, ki bi se še bolj približale plači, kakršno imajo aktivni delavci in uslužbenci in bi ne bilo treba upokojencem tako iskati zaposlitve, da bi se mogli preživljati. Za tak predlog bi se oni, ki so danes že v pokoju, vsekakor navdušili, pa tudi aktivni bi se menda sprijaznili, če bi vedeli, da bo potem pokojnina večja. Čez 5 let nam bo pa menda že toliko odleglo, da si bomo lahko privoščili tudi boljše pokojnine. Toliko pa že lahko zaupamo v bodočnost.

Da bi starostno dobo še skrajšali, pa si danes nikakor ne moremo privoščiti. Ko bomo gospodarsko že tako močni, razpravljajmo raje o skrajšanju delovnega časa. To je vsekakor veliko boljša rešitev, ko pa skrajšarje starostne dobe, potrebne za pokojnino.

No, danes ni slišati, da bi resno mislili na podaljšanje delovne dobe in so to le razmišljanja in predlogi. Morda bo vedel kdo bolje razložiti stvari, ki govore »za« in »proti« podaljšanju starostne dobe, čeprav mislimo, da taka razprava danes ni pereča.

Z OBČNEGA ZBORA REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA KMETIJSKIH IN GOZDNIH DELAVCEV SLOVENIJE

NAGRAJEVANJE PO ENOTI PROIZVODA

Na občnem zboru Republiškega odbora Sindikata kmetijskih in gozdnih delavcev Slovenije so veliko razpravljali o nagrajevanju delavcev na kmetijskih posestvih in gozdnih gospodarstvih.

Delegati so poudarili, da so delavci na posestvih za nagrajevanje po enoti proizvoda. Vzrok, da se ta sistem nagrajevanja še ni udomačil v večji meri na naših posestvih, je v tem, ker se strokovnjaki niso dovolj poglobili v ta vprašanja, saj je treba neprimerno več truda, ko morajo izdelati proizvodni finančni plan in podrobne kalkulacije. Ponekod bi morali za tako delo zaposlene primerno usposobiti.

Predlagajo tudi, naj bi v gozdnih gospodarstvih podrobneje proučili in izpopolnili sistem nagrajevanja po učinku, to se pravi po normah in akordih, morda pa bi tudi kazalo, da bi v gozdnih gospodarstvih obračunavali končni zaslužek po doseženem uspehu v proizvodnji gozdarskega podjetja.

TUDI TO PLAČA POTROŠNIK

Lani se je pokvarilo precej sira. To nas opozarja, da mleka in mlečnih proizvodov ne trošimo pravilno in s tem izgubljamo težke milijone. To stvar velja pripisati nespretnosti pri reševanju komercialne politike mleka in njegovih proizvodov sploh.

Čez kak mesec bo mleka spet več kot doslej in mlekarji bodo v skrbeh, kam z njim. Ponekod ga ne morejo prodati, ker so preveč oddaljeni od industrijskih središč in mest in prevozni stroški bi mleko preveč podražili. Praksa pa nas tudi opozarja, da potrošnik kupuje toliko mleka, kolikor ga nujno potrebuje in kolikor mu dovoljuje njegov žep. Tako ostaja ponekod v mlekarnah precej mleka in le-tega predelajo v sir ali druge mlečne proizvode. Na to velja misliti, da ne bi še naprej obtičal sir v skladiščih in se kvaril. Mleku in njegovim izdelkom velja torej določiti cene, ki bodo ustrezale trgu oziroma potrošniku. Ponekod hočejo pri mlečnih proizvodih zaslužiti več kot bi smeli in s tem vplivajo na manjšo potrošnjo mlečnih proizvodov. Trgovsko podjetje »Delikatesa« v Kranju si je na primer lani zaračunalo 200 dinarjev dohodkov pri kg sira. Mar tolikšna razlika med kupno in prodajno ceno ne vpliva na to, da potrošniki ne segajo po siru? Prav je, da bi o takih stvareh spregovorili potrošniški sveti.

Zdi se mi, da trgovinske inšpekcije tudi niso dosledne. Te namreč grajajo podjetje, če najdejo pokvarjeno blago v skladiščih, ni pa veliko govora o tem, da ostane blago v skladišču in se kvari zaradi divjih prodajnih cen.

Ali ne bi veljalo nekaj ukreniti, če hoče nekdo na lahek način zaslužiti ali če drugje proda blago zaradi nesmotrnega gospodarjenja? Vsi ti stroški, vsa ta škoda pade tako ali drugače na potrošnikova ramena.

S. B.

JUTRANJI GORENJSKI VLAKI SO PREPOLNI

Za delovnega človeka je že precejšnje breme, če se mora z dežele voziti z vlakom vsak dan zgodaj zjutraj v službo. Mnogi ljudje se pritožujejo, da izgubijo tretjino časa in tudi več za vožnjo. Še teže pa je če morajo delavci v vlaku stati, ker ni prostora, saj vemo, da stanje v vlaku človeka utrudi in pride v službo bolj utrujen kot bi prišel, če bi pol ure ali uro posedel.

Tako je tudi na gorenjskih jutranjih vlakih. Jutranji vlak — gorenjc je na primer že v Kranju napolnjen s potniki — uslužbenci in študenti. V Žabnici, Škofji Loki in Ratečah so polna tudi že stojišča. V Medno pripelje vlak z zamudo, potniki z Mednega pa takoj od vagona do vagona, da bi staknili vsaj prazno stojišče. Vlak stoji in ko odpelje, pripelje v Ljubljano skoraj vedno z zamudo.

Iz Ljubljane vozijo v Kranj, Tržič in Bled avtobusi kaj pogosto. Toda v njih se vozijo le prehodni potniki, delavcev in uslužbencev z mesečnimi vozovnicami sploh ni. Ali ne bi kazalo uvesti mesečne vozovnice tudi v avtobusnem prometu? In če to ni mogoče, ali ne bi veljalo priključiti k jutranjemu vlaku še kakšen vagon.

S. B.

Preberite to številko mesečnika »Delo in varnost«

Spet je pred nami nova številka mesečnika »Delo in varnost«, ki ga izdaja Zavod za organizacijo in varnost pri delu LRS v Ljubljani. Na nekaj straneh mesečnika dobimo zanimive stvari. Dobršen del čtiva je namreč posvečen problemom organizacije dela. Bralec bo lahko našel v sestavku »Oddelki za organizacijo dela v podjetjih«, pojasnila, zakaj je snovanje teh oddelkov potrebno in koristno. Vprašanje stroškov obravnava naslednji sestavek: »Kritična točka v poslovanju gospodarskih organizacij«. O pomenu obveščanja in ukrepanja govori sestavek »Komunikacije v podjetju«. Zelo zanimiv in koristen pa je tudi sestavek s področja industrijske psihologije z naslovom »Uporaba psihologije dela v industriji.«

NA OBČNEM ZBORU REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA ŽELEZNIČARJEV SLOVENIJE

NE NAZAJ!

»Posebno pa je vprašanje o delu delavskih svetov v manjših enotah, ki včasih nimajo nobenih večjih pooblastil.« Tako je zapisano v poročilu Republiškega odbora Sindikata železničarjev in o tem so tudi razpravljali na nedavnem občnel zboru. Morda bi bilo bolje, so poudarili, če bi izvolili delavske svete za del proge, kot na primer Ljubljana—Kamnik ali pa Ljubljana—Zidani most itd. Tak delavski svet bi bil nedvomno bolj delaven in tudi njegovo območje bi bilo večje. Delavski sveti bi bili bolj zainteresirani pri pravilnem gospodarjenju in varčevanju s sredstvi. Na občnem zboru so tudi ugotovili, da bi morale sindikalne organizacije pridobiti svoje člane za aktivnejše sodelovanje v delavskem in družbenem upravljanju.

Upravni odbor Generalne direkcije je sklenil, da bodo ponovno izvedli reorganizacijo na železnici, tako da bodo namenska podjetja vključili v železniško transportno podjetje. To reorganizacijo bodo izvedli po zagotovilih upravnega odbora Generalne direkcije zavoljo tega, ker namenska podjetja do sedaj niso zadovoljivo opravljala svojih nalog.

Ta reorganizacija pa nikakor ne bi smela okrniti delavskega upravljanja, nasprotno, delavske svete na železnici moramo še naprej utrjevati in krepiti.

TRGOVINA IN POTROŠNIK

Običajno na občnih zborih organizacij in svetov ocenjujemo enoletno delo sindikalnega aktiva. O vsem tem je vsaj po navadi že govora v poročilu, ki ga preberejo na občnem zboru. Poročilo, katerega pa smo poslušali na nedeljskem občnem zboru Okrajnega sindikalnega sveta v Celju, pa ni imelo teh odlik. Res je, da je bilo dolgo, to pa je bilo tudi vse. Delegati niso na zboru dobili predstave, kaj je počel okrajni sindikalni svet v letu 1956.

Razprava pa je bila zelo bogata. Delegati so veliko govorili o razvoju obrti v celjskem okraju, o politiki plač, o trgovini pa so dejali, da v gospodarskih organizacijah večkrat znižujejo cene proizvodom, toda potrošniki tega ne občutijo, ker trgovine večkrat prodajajo predmete po starih cenah.

ZAKAJ PADA STORILNOST DELA?

V preteklem letu so v sindikalnih organizacijah lesnih podjetij veliko razpravljali o storilnosti dela.

Osnova našega družbenega sistema so delavski sveti. Videti pa je, da morda ponekod strokovnjaki tega ne upoštevajo dovolj, saj v mnogih razpravah o dvigu storilnosti dela zanemarjajo vprašanje delavskega gospodarjenja. Analize kažejo, da je od leta 1954 začela padati produktivnost dela. Kje so vzroki?

Na občnem zboru so poudarili, da je vzrok tudi v tem, ker se je neprestano z raznimi ukrepi zoževala samostojnost gospodarskih organizacij. To je neugodno vplivalo in tudi zaviralo povečanje produktivnosti dela. Dejali so še tole: Večkrat smo že slišali, češ, kaj imamo od sindikalne organizacije? Sindikalne podružnice bi morale v prvi vrsti upravičiti svoj obstoj tako, da bi s koristnimi predlogi in analizami pomagale delavskim svetom pri gospodarjenju podjetij.

O teh vprašanjih so na nedavnem občnem zboru Republiškega odbora Sindikata lesnih delavcev Slovenije veliko govorili.

OB SPREJEMU DRUŽBENEGA PLANA ZA LETO 1957

ZBOLJŠANJE ŽIVLJENJSKE RAVNI

TERJA STALNO NARAŠČANJE DELOVNE STORILNOSTI IN UKREPE, KI BODO STORILNOST POSPEŠEVALI

Razprava o družbenem planu je za nami. Na prvem zasedanju Zvezne ljudske skupščine v mesecu decembru je v šestih dneh govorilo o raznih gospodarskih problemih 70 ljudskih poslancev (če ne računamo govra tovariša Edvarda Kardelja in ekspozeja tovariša Svetozarja Vukmanoviča - Tempa). Trditev, da je bila to ena najpopolnejših in ena najživahnejših razprav v skupščinskih prostorih, je povsem utemeljena. Če analiziramo razpravo, lahko namreč ugotovimo, da je skupščina več kot tretjino svojega časa posvetila problemu plačnega sistema, ravni plač, osebni potrošnji, življenjski ravni in organizaciji gospodarjenja. Druga tretjina časa je bila v razpravi posvečena problemom, kako pospešiti rast kmetijske proizvodnje. V ostali tretjini časa pa so ljudski poslanci razpravljali o problemih industrije, gradbeništva, prometa itd.

GLAVNA POZORNOST: ŽIVLJENJSKA RAVEN IN PLAČNI SISTEM

Naše najvišje zakonodajno telo je torej posvetilo glavno pozornost problemom življenjske ravni delovnih ljudi, plačnemu sistemu in materialni osnovi delavskega gospodarjenja in komun, dalje odstranitvi neskladnosti v razvoju industrije in kmetijstva. Razen številnih predlogov je bilo v razpravi tudi moč čuti precej kritičnih pripomb z namenom, da bi bil plan za letošnje leto čim popolnejši. Če upoštevamo vse to, lahko štejemo šestdnevno razpravo v skupščini za najvažnejši dogodek v našem političnem, parlamentarnem in gospodarskem življenju v minulem letu.

Zvezna ljudska skupščina je dala Zveznemu izvršnemu svetu v glavnem dve smernici in sicer, da s sestavo plana zagotovi pogoje za nenehno dviganje življenjske ravni in da zagotovi solidnejše materialne pogoje za razvoj komun in delavskih svetov.

SKUPŠČINA ŠE NI ZAKLJUČILA DELA

Dne 26. in 27. decembra je Zvezna ljudska skupščina razpravljala o novemu osnutku plana in ga tudi dokončno sprejela. Skupščina s sprejetjem družbenega plana za letošnje leto še ni zaključila dela na tem področju. V delu plana, ki vsebuje planske instrumente, še namreč ni zaslediti večjih sprememb. V družbeni plan za letošnje leto namreč ni bilo mogoče v tako kratkem času vnesti vseh potrebnih sprememb, ki so bile predlagane. Zato Zvezni izvršni svet sedaj pripravlja nekatere predloge, o katerih bo Skupščina razpravljala bržkone že naslednji mesec. Predvsem bo treba urediti sistem razdelitve dohodkov med skupnostjo in podjetji, urediti plačni sistem, da bi le-ta bolj izpodbujal povečanje delovne storilnosti. To opravilo pa bo terjalo največ časa.

O NALOGAH IN NAČELIH

O nalogah, ki jih naj začnemo reševati z letošnjim družbenim planom, in o načelih, na katerih je plan zasnovan, je dejal predsednik Odbora za gospodarstvo Zveznega izvršnega sveta tovariš Mijalko Todorović na zadnjem decembr. zasedanju Skupščine takole:

»Glavno vprašanje je zdaj, upostaviti in uveljaviti takšno politiko, ki bo pomenila najbolj racionalno pot gospodarskega razvoja, to se pravi najhitrejše povečanje delovne storilnosti in socialistični razvoj družbenih odnosov, ker oboje vsebuje stabilnost zboljšanja življenjskega standarda delavskega razreda oziroma delovnega ljudstva v najširšem pomenu besede. Za to pa so potrebne globlje strukturalne spremembe v materialni proizvodnji in reprodukciji, v materialnih odnosih in s tem v zvezi spremembe v gospodarskem sistemu.

Zato morajo biti predpostavka podlaga vseh pozitivnih progresivnih sprememb na področju sistema po obsegu in sestavi določena materialna sredstva, čeprav bo potem sam sistem reproduciral ustrezna in čedalje večja sredstva. Posledica teh sprememb morajo biti predvsem drugačni odnosi razdelitve med standardom in akumulacijo, oziroma med skladom individualne potrošnje, proračunskih in drugih skladov splošne potrošnje in skladov kapitalnih investicij: diferenciranje osebnih dohodkov delavcev in uslužbencev tako znotraj podjetij kakor tudi med podjetji v sorazmerju z diferencirano delovno storilnostjo; diferenciranje dohodkov vseh družbenih skladov in proračunov med raznimi podjetji, občinami in okraji spet odvisno od rezultatov gospodarjenja, delovne storilnosti in naposled drugačna sestava in razporeditev investicij...

Za realistično politiko pa je treba upoštevati tudi drugo stran vprašanja. Mi moramo računati s sedanjimi izhodnimi položaji, ko gremo naprej v široke operacije, to se pravi z danim dosedanjim razvojem, ki so ga ustvarile materialne proizvajalne sile in možna sredstva, in z doslej upostavljenimi odnosi. Zato smo sestavili družbeni plan na naslednjih glavnih postavkah:

a) v danih pogojih in odnosih že v tem planu zagotoviti možen maksimum sprememb na področju proizvodnje in razdelitve na začrtani generalni gospodarsko - politični poti z naslednjim minimalnim programom in nalogami: 1. da se zaustavi proces nadaljnje zaostritve protislovij in poglabljanja disproporcev, ki jih imamo v našem gospodarstvu že dlje; 2. da zagotovimo čim večje rezerve in materialna sredstva, da bi že v letu 1957, kolikor to ni možno tudi prek plana, prešli na postopno odstranjevanje teh disproporcev in protislovij. V tem sklopu je treba predvsem uveljaviti nadaljnje ukrepe za izpopolnitev, za razvijanje gospodarskega in komunalnega sistema, za večjo spodbudo, za hitrejše naraščanje delovne storilnosti ter nadaljnjo stabilizacijo in razvoj socialističnega družbenega sistema.

b) med letom, bolje rečeno že v začetku leta, vzporedno z načelnim in dolgoročnim proučevanjem sistema in s pripravljanjem perspektivnega plana nenehoma praktično proučevati in uveljaviti spremembe, in sicer ne samo tiste, za katere sta pristojna državna uprava in Zvezni izvršni svet, marveč tudi pripravljati ustrezne predloge za Ljudsko skupščino...«

Kot vidimo, je letošnji družbeni plan podrejen življenjski ravni. Po izrečenih načelih življenjska raven ne sme nazadovati, temveč mora nenehoma in nujno naraščati. To načelo, ki ga ni tako dosledno uveljavljal prvotni osnutek plana je dosledneje uveljavljeno v sprejetem družbenem planu. Družbeni plan namreč popravlja obseg in sestavo industrijske proizvodnje s tem, da zahteva večjo proizvodnjo potrošnih dobrih, povečanje družbenih rezerv od 50 na 60 milijard dinarjev, nadaljnjih 5 milijard dinarjev je določenih za rezervo v splošnem investicijskem skladu, zmanjšanje celotnih investicijskih sredstev za 21 milijard dinarjev itd.

Kot prehoden ukrep za zboljšanje življenjske ravni delavskega razreda je v družbenem planu uveljavljeno zvišanje plač. Tovariš Mijalko Todorović je ta ukrep na zasedanju Zvezne ljudske skupščine obrazložil takole:

»Tako smo za zagotovitev bolj stabilnega gibanja življenjskega standarda ob predvidenem gibanju materialne proizvodnje v kmetijstvu s predlaganim zvišanjem plač delavcev in uslužbencev ter ob v planu predpostavljenem povečanju delovne storilnosti uporabili v teh okvirih malone vsa glavna sredstva. Vse to je bilo seveda potrebno za zboljšanje življenjskega standarda. Toda za nadaljnje stabilno naraščanje realnih plač delavcev in uslužbencev to še ne zadostuje. Sedanje zvišanje plač bo pomenilo delno zboljšanje v primerjavi z letošnjim letom. Toda to ne zadostuje in to tudi ni pot ne zdaj ne v prihodnje za stvarno zboljšanje življenjskega standarda. Za to je potrebno stalno naraščanje delovne storilnosti, za kar pa je nujni pogoj spremenjena v sistemu razdelitve dohodkov gospodarskih organizacij in še posebej v plačnem sistemu. Stvar namreč ni v tem, da od zgoraj kdaj pa kdaj zvišajo delavcu mezdo, pri čemer je vseeno, ali stori to kapitalistična ali socialistična država, marveč je stvar med drugim v tem, da so delavci kot neposredni proizvajalci v takšnih proizvodnih odnosih in da poslujejo podjetja v takšnih gospodarskih pogojih, da lahko delavci sami večajo svoje individualne dohodke na podlagi naraščanja delovne storilnosti oziroma bolj učinkovitega poslovanja njihovega podjetja, seveda v okviru proporcev družbenih gospodarskih planov...«

STVAR, KI JE MORAMO ŠELE URESNIČITI

V razpravi o osnutku družbenega plana za letošnje leto izrečeno načelo, da morajo imeti bolj produktivna podjetja večje sklade in plače ter da morajo imeti večje sklade in proračune tudi komune, ki imajo na svojem področju bolj produktivna podjetja in delavce, bo treba kot rečeno šele uresničiti z ustreznimi spremembami Uredbe o delitvi dohodka med skupnostjo in podjetji ter posebej z ustreznimi spremembami uredb o plačnem sistemu. To pa kot rečeno že pripravlja Zvezni izvršni svet, tako da bo lahko Zvezna ljudska skupščina o teh stvareh čimprej razpravljala in odločila.

Za zaključek lahko rečemo, da je bilo delo Zvezne ljudske skupščine v lanskem letu, bolje rečeno na obeh decembrskih zasedanjih izredno plodno in da je bil dosežen resen premik, ki obeta ugodno perspektivo razvoja gospodarstva, komun in podjetij ter njihovih organov upravljanja kakor tudi perspekt. zboljšanja življenjske ravni in nagrajevanja. Seveda pa si bomo morali vsi z vsemi svojimi močmi prizadevati, da bodo načela letošnjega družbenega plana čim dosledneje uresničena.

ZGASLA DOLINA

ANTON INGOLIČ

Drugo jutro so se fužinarji, kakor jim je bilo naročeno, že zgodaj zbrali med pudlarno in valjarno. Molče so pogledovali drug drugega in visoke dimnike, ki so zapuščeni strleli v nebo, prepreženo s sivimi, deževnimi oblaki. Slednjič so prišli še mojstri, sam trdi Nemci in tudi trdi, mrki ljudje. Pregledali so čakajoče in jih razdelili v skupine.

Blaža — kot večino pudlarjev — so dodelili skupini, ki jo je valjarski mojster Steiner odpeljal v valjarno, kjer je preddelavcem pokazal, katere stroje je treba najprej razstaviti in jih spraviti na dvorišče. Preddelavci, domačini, so se opotekali kot izgubljeni okoli strojev, ne vedoč, kako naj se lotijo dela. To se pravi: dobro so vedeli, a se niso drznili zgrabiti za francoske ključe in začeti odvijati vijake, s katerimi so bili stroji že leta in desetletja pritrjeni na betonska tla.

»Začnimo, začnimo!« je zarohnel Steiner, ko se je spet prikazal. Ker se valjarski preddelavec Vunček, skoraj tak orjak kot kak pudlar, zdaj pa nebogljen kot odsluženi hlapec, še vedno ni ganil, je sam vzel francoza in odvil prvi vijak. »Tako po vrsti vse vijake in potem spravite stroj na voz!«

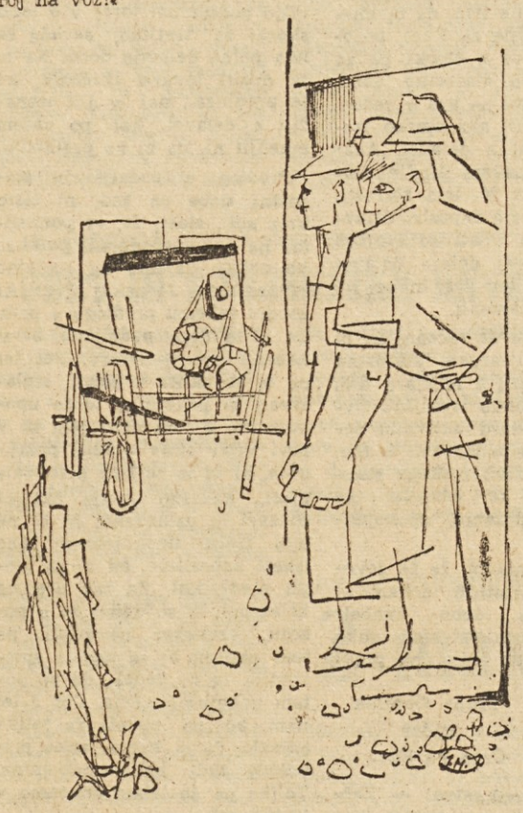

Pudlarji, ki so bili dodeljeni valjarjem v pomoč, so molče strmeli v tovariše, le-ti pa so se začeli potiti že pri prvih vijakih.

»Hudič,« je zaklel Trbevc, »tega ne bom gledal. Kakor da sem pri svojem pogrebu. Prav tale stroj sem pomagal namestiti, zdaj naj pa ga...«

Ni dokončal. Obrnil se je in odšel z opotekajočimi koraki.

»Ali res ni mogoče ničesar napraviti?« je Munkač vprašal Blaža, ki je stal ob njem bledih in upadlih lic.

»Si slišal Rigla? Za zadrugo jih je dobil pet, jaz pa tri in še od teh treh je eden že stisnil rep med noge, to se pravi, denar je obljubil za...« Toda ni maral pripovedovati, kako je bilo z njim. »Lahko bi storili kaj,« je zavzdihnil trpko, »če bi se jih priglasilo trideset, štirideset...«

»Tudi jaz pristopim!« je zaklical Munkač. »Mislim, da bi zdaj, ko vidijo, da gre zares, pristopil še kdo.« Zakašljal je in stopil naprej. »Čujte možje, čujte, fantje! Ali ne bi napravili, kakor je predložil Trbevc in razložil Rigl? Pustimo to žalostno delo in dogovorimo se...«

Munkačeve besede so padale v prazno.

»Kar je, je...«

»Ni pomoči...«

»Hudič!«

Munkač se je potegnil nazaj k Blažu.

»Če nam bodo rekli, naj si zavežemo vrv okoli vratu, si jo bomo pač zavezali.«

Blaža je tiščalo v prsih. Kričal bi bil, spodil delavce od strojev in jih nagnal iz valjarne. Tam zunaj pa jim govoril. Sam ni vedel, kaj bi govoril, a čutil je, da jim ima povedati mnogo, zelo mnogo, kajti to, kar se zdaj dogaja, bo odločilo usodo toliko in toliko fužinarskih in drugih družin, bo odločilo usodo Poljan. Če kdaj, je zdaj zadnji čas, da se postavijo po robu. Ali so res vprežna živina, ali res nimajo svoje volje, svoje pameti? Kje na svetu še žive delavci, ki spravljajo stran stroje, svoj kruh? Ali bi kmetje iz Gore in s Fare in od drugod dali kar tako iz rok svojo zemljo, bi bil stari Lužnik dopustil, da bi mu kdo odpeljal iz hleva živino in potegnil plug izpod kolarnice? Nikoli! Teta Urša je rajši zažgala Luže, kakor da bi jih prepustila grofu. Oni pa...

V njem je vrelo, vendar ni ničesar storil, ničesar rekel, še zganil se ni. Kakor da ima roke in noge zvezane, usta pa zamašena. Prebiral je časopise, ki so se potegovali za delavske pravice, poslušal Rigla in druge govornike, ki so govorili o tem, kakšne pravice bi moral imeti delavec. Zdelo se mu je, da ve več kot ostali fužinarji, da si tudi upa več. Zdaj pa je v svojo sramoto spoznal, da je prav tako plah kakor ostali. Samo Trbevc je imel toliko poguma, da je rekel ne. Da, samo Trbevc!

Gledal je, kako so valjarji odvili vijake in jih metali v škatlo, ki jo je prinesel Steiner, gledal, kako so si brisali potne obraze, kako so na mojstrov ukaz privlekli močne hrastove hlode in jih zasadili pod stroj. Vse to je videl, vendar se ni niti ganil.

»He, pudlarji! Po štirje k vsakemu hlodu! Na klic dvignite drog in potem potisnite stroj naprej! Dajmo, dajmo!«

»Čujte, ljudje!« je Blaž nenadoma oživel, zgrabil za stroj, kakor da ga hoče zadržati, in nadaljeval kriče. »Storimo, kakor je storil Trbevc! Roke proč od stroja! Pojdimo!«

»Prav imaš,« je pritrdil Munkač in izpustil hlod. »Pudlar sem, ne grobar!«

Ostali so začudeno gledali zdaj Blaža, zdaj Munkača.

»Naj vas prosim?« je zakričal Steiner, zelen od jeze. »Kdor ne mara delati, naj gre! Ostali pa... ho-ruk!«

Stroj se je zamajal, se odtrgal od tal in se pomaknil za ped naprej.

»Še enkrat, ho-ruk!«

Med Steinerjevim kričanjem in polglasnim preklinjanjem zasopliih in potnih fužinarjev je lezel stroj proti vratom, ki so bila odprta na stežaj. Bil je črn in ogromen kakor velik zmaj, ki še mrtev dela preglavice svojim preganjalcem. Pred valjarno se je ustavil težak voz, v katerega je bilo vpreženih dvoje parov konj. S trudom so spravili stroj do vrat, še z večjim na voz.

Munkač se je živo spominjal tistega sončnega dne, ko so ga pripeljali: bil je nov in svetil se je v soncu. Vse je drlo na cesto, ko so ga peljali skozi Poljane, praznik je bil, ko so ga spravili semle v valjarno in ga pritrdili na beton; zdaj je čepel na vozu kot mrtvec.

»Poženi!« je velel Steiner.

Verdel je pokal z bičem, kakor da ne ve, da pelje mrliča, konji so potegnili, voz je zaškripal in se premaknil.

»Pojdiva!« je dejal Blaž Munkaču.

»Pojdiva!« je zaklical Munkač in se zganil.

Kmalu potem je prišantal stari Konečnik. Videlo se mu je, da ga noga še boli, kajti obraz se mu je skremžil pri vsakem koraku. A doma ni več vzdržal. Moral je videti, kaj se dogaja s fužinami. Molče je obstal sredi valjarne in se nejeverno ogledoval.

»Kako je z nogo?« ga je vprašal nekdo pri najbližjem stroju.

»Noga bo še dobra, tega, kar vi delate, pa ne bo mogoče zaceliti.«

Sedel je na skladovnico jeklenih klad, tistih, ki jih je tudi on pomagal skuhati, in prepaden gledal, kako so razstavljali stroje in jih trgali z njihovih ležišč ter drugega za drugim potiskali proti vratom. Bilo mu je, kakor da mu trgajo živo meso iz rane na nogi.

»Kam, le kam smo prišli?« je vzdihoval. »Kaj, le kaj bo z nami?

Fužinarji mu niso odgovarjali, odgovarjal mu je hladen zvenk orodja. Ta zvenk ga je končno pregnal s klad in iz valjarne. Kam naj gre? se je vprašal, ko je bil zunaj. Kam drugam kakor k Lahovniku!

Tam je našel Trbevca in Blaža pa Munkača...

* * *

Drugo jutro se je vrh pudlarskega dimnika bleščala v bledem soncu rdeča zastava. Izzivalno je vihrala v mrzlem vetru, ki je vel sem od Pece. Fužinarji, njihove žene in otroci so zavzeto strmeli tja gor vrh dimnika, ki se je dvigal visoko iznad ruševin.

»Jo vidite?« so vzklikali presenečeni.

»Kdo jo je le zanesel tja gor?«

»Angel ali hudič, človek gotovo ni bil,« je dejal Trbevc s pomenljivim nasmehom.

Seveda so kmalu prišli orožniki.

»Snemite tisto cunjo, snemite jo takoj!« je pihal obilni stražmojster Rauscher.

»Izvolite jo sneti sami, če vas bode v oči,« mu je porogljivo zaklical Trbevc, ki je bil posebno dobre volje.

»Vi... vi...« Rauscher je iskal med fužinarji... »Vi,« se je ustavil s kazalcem a Blažu, »vi pojdite gor in jo snemite!«

»Naj sfrčim na dimnik, gospod stražmojster?« ga je zavrnil Blaž. »Ne vidite, da ni klinov?«

Zares, tisti, ki je ponoči zanesel zastavo vrh dimnika, je nazaj grede izrul kline.

»Mi je vseeno, kako pridete gor. Zahtevam, da v petih minutah izgine z dimnika tistale rdeča cunja!« je vpil Rauscher ves iz sebe.

»Plačan sem za rušenje, ne za snemanje zastave!«

»Potem pa porušite dimnik, pri priči ga porušite!«

»Rušimo po načrtu! Ne vidite, kako debelo je spodaj zidovje?«

»Ne obirajte se! Na delo! Ostali stran od tod!«

Orožnikom se je posrečilo, da so razgnali ljudi, niso jim pa mogli preprečiti, da ne bi vsak čas pogledali gor k zastavi, ki je uporno plapolala v naraščajočem vetru. Rauschar je sicer prisilil Blaža in ostale pudlarje, da so začeli izpodkopavati dimnik; ni pa jih mogel prisiliti, da bi z razkopavanjem začeli na najobčutljivejšem mestu.

»Veste, Trbevc, kdo je to storil?« je vprašal Blaž starega kovača, ki se je ves čas pomenljivo nasmihal.

»Koplji počasi, Blaž! Prvi majnik ni samo zjutraj, marveč ves dan do polnoči.«

»Ne bojte se, dimnik ne bo padel tako hitro.«

»Pravim še to,« je Trbevc nadaljeval. »Rigl je zajec. Lahko bi imeli procesijo, kakršne na Poljanah ni bilo in je nikoli ne bo. Ko bi nas bilo na cesti dvajset, bi prišli tudi ostali.«

Blaž je poskusil še pri Faniki.

»Je to lanskoletna zastava?«

»Ali je ne poznaš?«

»Komu si jo izročila?«

»Tistemu, ki jo je zanesel na dimnik,« je odvrnila Fanika z zagonetnim smehljajem.

»Kdo je bil tisti?«

»Ugani!«

Vsake pol ure je pritekel kak orožnik. Seveda niso ne zaradi orožnikov ne zaradi Steinerja in drugih mojstrov ter uradnikov, ki so jih tudi prihajali priganjat, kopali nič hitreje. Nasprotno, trudili so se, da bi opravili čim manj.

»Ta, ki je to storil, zasluži deset litrov vina!« je dejal Blaž, ko se je Trbevc spet pokazal pod dimnikom.

»Jih boš plačal, če te bo prijel za besedo?«

»Pokažite mi ga, takoj zdaj jih plačam!«

»Prezgodaj je še.«

»Torej veste zanj?«

»Česa pa Trbevc ne ve?«

Prav tedaj se je razleglo sem od upravnega poslopja razburjeno klicanje.

»He, ljudje, ljudje!«

Vrtačnikov Anej je tekel sem od upravnega poslopja in klical ves iz sebe: »Pridite, ljudje, pridite!«

»Kaj se je že spet zgodilo?«

»Fridl,« je vpil fante, »stari Fridl nabija na črno desko neke papirje. Pravi, da imena tistih, ki so sprejeti na delo.«

»Kaj? Kako?«

Nekateri so spraševali, drugi pa že metali orodje iz rok in hiteli proti upravnemu poslopju, kjer je sivolasi sluga zares pritrjeval na razglasno desko nekakšne papirje.

»Kaj je to?« so spraševali tisti, ki so prvi prišli do njega.

»Seznami tistih, ki so sprejeti na delo,« je dejal sluga, zabil zadnji žebelj in se umaknil v poslopje.

»Preberite!« so vzklikale ženske, ki so bile prve pri razglasni deski, niso pa znale prebrati imen, ker so bila napisana v gotici.

Prišli so moški in se prerivali k deski, ne gledé na to, ali so znali brati ali ne.

Glas o seznamih sprejetih železarjev se je raznesel kot blisk po Poljanah. Že so od najbolj oddaljenih obratov in stanovanj prihajali zasopljeni železarji, razgrete ženske in kričavi otroci.

»Ali je res?«

»Preberite imena!«

»Kaj še čakate? Berite, berite!«

Starejši fužinar je le začel brati, na pomoč mu je priskočil droben šolarček. Brala sta počasi, zlogovaje.

»Pun-gart-nik Mi-ha-el...«

»Kdo?«

»Ključavničar Pungartnik!«

»Jej, sem jaz res gori!« je zavriskal suhljat možiček sredi gruče.

Zadnji so potisnili naprej.

»Kaj pa jaz?«

»Dajte mir! Tiho! Berita dalje!«

Fužinar in šolar sta brala dalje.

»Ko-rit-nik Franc...«

»Slišiš, Ana? je zaklical postaven, a že prileten ključavničar. »Si slišala? Imamo kruh, imamo ga!«

»Tiho! Nisi sam na svetu!«

»Mir! Tiho!«

»Ko-ren Ma-ti-as!«

»Matija, kje si, Matija?« Zajetna ženska se je odtrgala od zidu in se začela brezobzirno prerivati iz množice. »Pustite me ven!« Suvala je na levo in desno. »Matija, kje si, Matija?«

»Zavežite ji jezik!«

»Tiho, tiho!«

»Matija, Matija!«

«Sta naša sprejeta?« je vprašala Konečnica, ki je prihitela vsa zadihana sem od Lobnice. »So sprejeli Toneja in Boštla? Ali samo enega? Katerega? Povejte, ljudje!«

»Ali res ne bo miru?«

Oglasil se je otroški jok in nekdo je grdo zaklel ter udaril soseda, iz česar je nastal ravs in kavs.

»Ste živine?«

Na vratih se je pokazal stari Fridl s papirji v rokah.

»Pomirite se! Bom jaz prebral! Poslušajte!«

Minilo je precej časa, preden so se toliko umirili, da je lahko začel.

»Zaradi sprejema na delo v Donawitzu,« je bral, »naj se v treh dneh javijo v pisarni naslednji železarji.« Počakal je, da se je množica popolnoma umirila, nato pa začel brati imena. Že pri prvih imenih je bilo tako tiho, da bi ljudje slišali šumenje Lobnice, če ne bi bili z očmi in ušesi zgolj pri belih papirjih v Fridlovih rokah. Zvrstila so se imena ključavničarjev, nato pa so prišli na vrsto valjarji, sledili so kovači in plavžarji, slednjič so prišli na vrsto pudlarji.

»Lužnik Blaž...«

Blaž se je zdramil iz nekakšne omrtvelosti. Ko se je dodobra zavedel, kaj se dogaja okoli njega, je stari sluga povesil roko s papirji in se ritensko umaknil nazaj v vežo.

Tisti hip se je usulo z vseh strani.

»Kaj pa jaz?«

»Našega ne bodo vzeli?«

Oglašali so se tudi tisti, ki niso bili dovolj trdno prepričani, da so slišali svoje ime.

»Je res prebral mene? Si slišal, Šurš, moje ime?«

»Vem samo to, da svojega nisem slišal. Od pudlarjev so vzeli samo Blaža, Munkača, Vrtačnika in Robleka. Kaj pa jaz, kaj pa Cip in oba Konečnika?«

»Kaj naš ni zraven?« je zavreščala Cipova Treza.

Pred vrati je nastala še hujša gneča.

»Zakaj so nekatere sprejeli, drugih ne?«

»Vsi smo potrebni kruha!«

»Pa se je Lipuš širokoustil, da je v Celovcu dosegel, da bomo sprejeti vsi.«

»Pojdimo v pisarno!«

Na vratih se je spet pokazal Fridl.

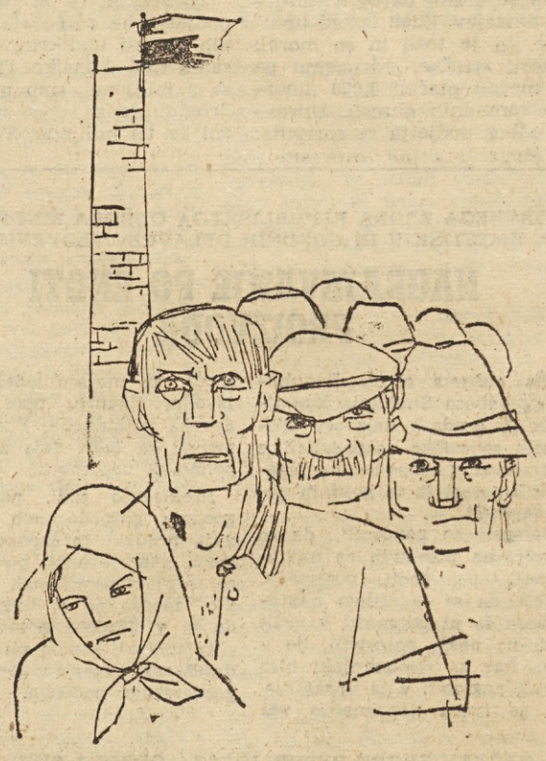

»Kaj hočete? Kam silite?«

»Zakaj niste vzeli mene?«

»Našega ne boste vzeli?«

»Kje je gospod direktor?«

»Hočemo gospoda direktorja!«

Od zadaj so prve potisnili v vežo.

»Gospod direktor! Gospod direktor!«

Odprlo se je okno na levi vežnih vrat. Pokazal se je strog uradniški obraz.

»Na delo ali pa domov!«

»Gospoda direktorja hočemo!«

»Gospod direktor je snoči odpotoval!«

»Kako?! Pobegnil je!«

»Kdor je sprejet,« je uradnik povedal rezko, »naj se zglasi v treh dneh, ostali pridite jutri po knjižice in denar!«

Okno se je spet zaprlo.

Še preden se je mogel oglasiti kdo od zbranih, je prisopihal sem s ceste Rauscher.

»Kaj je to?« je kričal. »Upravi grozite? Narazen! Takoj narazen!«

Ljudje se še zganili niso.

»Dajte nam dela!«

»Kruha hočemo!«

»Ljudje,« se je oglasil Trbevc s kupa brun in tramov, ste videli, kaj so napravili z nami? Zdaj, ko so stroji na varnem, so šele povedali, koga bodo vzeli. Komaj kakih petdeset. Ostali naj poginemo od gladu, kaj? Sodrugi...«

Stražmojster se je preril s sneto puško do njega.

»Pri priči dol, sicer streljam!«

»Ljudje, sodrugi...«

»Dol, rdeči hudič! Na!«

Ženske so zavreščale, otroci zajokali, možje stisnili pesti in se začeli razhajati.

Niso še napravili trideset korakov, ko se je v močnem vetru, ki je zavel sem od Pece, dimnik zamajal, se nagnil in s truščem zgrmel na zemljo. Množica je za hip obstala, nato pa se pognala proti porušenemu dimniku. Tudi stražmojster je prisopihal. Drog je ležal zlomljen nekoliko stran od zrušenega dimnika, zastave pa ni bilo nikjer.

»Kje je zastava? Vi ste izpodkopali, vi ste odgovorni!« je napadel Blaža.

»Videli ste, da je veter podrl dimnik!«

»Hočem tisto rdečo cunjo, hočem jo, ali pa vas vse odpeljem v Celovec!«

»Odpeljite, kar odpeljite!«

Nobena gnožnja ni zalegla.

»Pridi!« je zaklical Trbevc Blažu, ko je Rauscher odsopihal praznih rok. »Pridi, da boš plačal, kar si obljubil!«

Blaž je debelo pogledal starega kovača.

»Nič me ne glej!« se mu je le-ta zadovoljno nasmejal. »Deset litrov si rekel, ne?«

LESNO INDUSTRIJSKO PODJETJE
SLOVENSKE KONJICE
nudi po znižanih cenah sobno pohištvo iz mehkega lesa, kuhinjsko pohištvo in vse vrste zabojev v najboljši kvaliteti.

Svojim kupcem, poslovnim prijateljem in vsem delovnim ljudem želimo srečno, zadovoljno in uspehov polno novo leto 1957!
Kolektiv
ODEJE
industrija prešitih odej
LJUBLJANA
Komenskega 1

Vsem delovnim ljudem želi srečno novo leto
RUDNIK KAOLINA
ČRNA PRI KAMNIKU

SINDIKALNA PODRUŽNICA MARIBORSKEGA VODOVODA
MARIBOR
želi vsemu delovnemu ljudstvu Jugoslavije srečno in uspehov polno novo leto 1957!

KOLEKTIV AVTOPODJETJA
SLAVNIK
KOPER
čestita vsem kolektivom in delovnim ljudem FLRJ k doseženim uspehom v proizvodnji ter jim želi srečno in zadovoljno novo leto 1957!

Splošno gradbeno podjetje
PRIMORJE
AJDOVŠČINA
želi vsem članom kolektiva, investitorjem in ostalim poslovnim prijateljem čim več uspehov pri nadaljnji graditvi naše socialistične domovine v letu 1957!
Kolektiv priporoča cenjenim investitorjem svoje usluge in zagotavlja, da bo tudi v bodoče gradil kvalitetno in solidno po nizkih cenah.
Podjetje sprejme takoj v službo izučeno strojepisko, laboranta-risarja, gradbenega tehnika za vodstvo obrtniških del, tehnika-kalkulanta in inštalaterskega mojstra.
Zadnjim trem so družinska stanovanja zajamčena.

Vsem odjemalcem in poslovnim prijateljem ter vsemu delovnemu ljudstvu želi srečno in uspehov polno novo leto 1957
BOMBAŽNA TKALNICA
VIŽMARJE NAD LJUBLJANO

MALOMEŠČANI

Ne mislim pogrevati stare krilatice o krizi v Mestnem gledališču. Resnici na ljubo pa kaže zapisati, da v pretekli sezoni to gledališče ni imelo toliko uspelih predstav kot prejšnja leta. Nimam namena raziskovati teh vzrokov, rad bi le povedal, da je z Gorkijevimi Malomeščani prijetno presenetilo gledalce, kakor najbrž tudi igralce same, ki niso pričakovali tako uspele uprizoritve. Verjetno bo šele bodočnost jasneje pokazala, kako prav je storilo Mestno gledališče, da je v svoj program uvrstilo to tehtno delo.

Gorki pri nas Slovencih ni tako cenjen pisatelj kot bi zaslužil. Pred vojno je revolucionarna inteligenca in delavstvo z velikim navdušenjem prebiralo njegove romane: Mati, Trije ljudje, ki so odkrivali nov svet, nove ljudi in vlivali vero v človeka. Prva leta po vojni smo prevedli večino njegovih del, ki pa niso bila tako toplo sprejeta kot smo pričakovali. Podobno se je zgodilo tudi z njegovimi dramami. Vse premalo smo jih igrali. Malomeščani so morali prevedeni čakati skoraj petdeset let, da jih je eno od redkih poklicnih slovenskih gledališč uvrstilo v svoj program.

Okrog Gorkega so nekateri naši literarni esteti previdno spletli celo teorijo o nabreklosti v njegovih delih. In če se danes oziramo nazaj, lahko z žalostjo ugotovimo, da so v svojih namerah, da zmanjšajo pomen velikega umetnika, uspeli. Ne samo Gorki, skoraj vsi pisatelji, ki so skušali izpovedovati svoje napredne poglede na svet, kazati pot naprej in odkrivati globlje vzgibe v človeškem življenju in odnosih med ljudmi, so prišli na slab glas, če ni bilo slučajno njihovo delo napisano z modernističnim prijemom, če niso bili v stilnem pogledu neoporečni. Formalne kvalitete daleč nadvladujejo vsebinsko pomembnost. Večino dosežkov v naši literaturi še vedno vrednotijo s svetovnimi estetskimi merili, pozabljajo pa, da nas je pravzaprav samo dober milijon in da ne moremo tekmovati ramo ob rami z vsem svetom. Ne mislim dajati potuhe površnosti, nedodelanosti, premajhni zahtevnosti in kritičnosti, hotel bi le povedati, da jih premočno zbode formalna slabost, premalo pa navduši vsebinska pomembnost.

Tudi Gorki je moral žal s svojimi Malomeščani doživeti hladen sprejem. V mislih imam oceno njegove uprizoritve v »Slovenskem poročevalcu«, ki je veren odraz neprincipialnosti v naši kritiki. Zame je čisto odveč poudarjati, da spada Gorki poleg Čehova v repertoarno domeno Hudožestvenega gledališča. Tam je zrasel, ruske ljudi je opisoval, razumljivo je, da ga ravno ti igralci najgloblje razumejo. Prav tako se mi ne zdi pomembno po uprizoritvi opozarjati režiserja, kakšne možnosti je imel ob študiju dela, kakšnih stilnih smeri bi se lahko poslužil. Zdi se mi škoda, da kritik skoraj ves prostor posveti formalnim problemom, zamolči pa značilno o pisatelju. Bolj važno kot ugibanje o tem, kakšne so bile možnosti režije, se mi zdi vprašanje, če je režiser razumel avtorja, če je s svojo režijo delo približal gledalcu. Ob Gorkiju se mi zdi važna tudi ugotovitev, ki jo je zapisal v svoji knjigi »Moje življenje v umetnosti«, K. S. Stanislavski, soustanovitelj Hudožestvenega gledališča: »Glavno gibalo in tvorec družbeno-politične linije v našem gledališču je bil A. M. Gorki.« Prav zaradi tega in zaradi njegovih del, ki so prežeta z željo po rušenju starega in ustvarjanju novega, kaže Gorkega ocenjevati predvsem iz tega zornega kota.

Morda ne bo odveč, če zapišem nekaj dogodkov pred in ob uprizoritvi Malomeščanov v Hudožestvenem gledališču, ki dajejo delu še poseben pomen in najbrž tudi izključujejo želje po eksperimentiranju. Znano je, da carska cenzura sprva ni odobrila Malomeščanov; šele kasneje se je omehčala in z nekaterimi črtami v besedilu dovolila uprizoritev. Na generalki je bil zbran »vladajoči« Petrograd s knezi in ministri na čelu; v gledališču in okrog njega je bil odred policije; na premieri so bili vsi reditelji preoblečeni stražniki. Strah vladajočega razreda pred novim delom, pred besedo pisca, ki je bil pod nadzorstvom policije, je bil velik. In prav ti dogodki dajejo Malomeščanom skoraj izjemno mesto v dramski literaturi.

V delu samem ni prevratniških pozivov na upor, na revolucijo. Gorki je v drami pokazal nasprotja med ljudmi, ki živijo ustaljeno, ozko, brezdušno in brezciljno življenje ter ljudi, ki hočejo lomiti staro in zaživeti novo, polnejše življenje. Borba teh dveh taborov je glavni motiv drame. Pisec je več prostora posvetil malomeščanom, ki jih je tako ostro izrisal, da marsikatera njihova črta še danes lahko služi za oznako malomeščanov v kateremkoli kraju sveta.

Bessemjonov, najbolj »čisti« malomeščan, ima izrazito rusko barvo; je predstavnik svojega sloja, je odraz časa in razmer. Od njegove upodobitve je preteklo že več kot pol stoletja in se nam zato včasih zazdi patriarhalen. Toda njegovim potomcem tudi pri nas še ni odzvonilo. Čas jih sicer neusmiljeno beza iz njihovih lukenj in ograj, ki so jih postavili med svoj dom, svoje drobcene, nepomembne stvari in življenje. Prilagajajo se času, menjajo svojo barvo, ne menjajo pa svojega bistva. Gorki jih je kot pisatelj, ki hoče spreminjati življenje, opisal predvsem zato, da bi tistim, ki še niso na njihovi poti, a se nagibajo na njihovo stran, pokazal ničevost in praznoto takšnega življenja.

»Pravim samo, da je sladkor v kockah težak in ne sladek, torej malo prida. Sladkor je treba kupovati vedno v glavah in doma ga je treba sekati. Odpadejo sicer drobtine, a te lahko porabiš pri kuhi. Tak sladkor je lahek, sladek...« S takšnimi malenkostmi se trapi Bessemjonov, s podobnimi vsi malomeščani na svetu. Zanje izven njihove osebnosti in njihovih drobnih stvari obstoji svet le v toliko, v kolikor imajo od njega koristi. Da bi ga pa obsojali in spreminjali, zato nimajo moči.

To moč imajo drugi. V Gorkijevi drami je tak junak Nil, Bessemjonov rejenec, ki v razgovoru s Petrom pravi: »Prisilil ga bom (življenje o. p.), da mi bo odgovorilo, kakor je mene volja! Nikar me ne straši! Bolj in bolje vem kakor ti, da je življenje težko, da je včasih do zoprnosti surovo, da divja groba sila pritiska in davi človeka, vse to vem — in to mi ne ugaja, vznemirja me! Take ureditve — ne maram! Vem, da je življenje resna stvar, a neurejena... Da bo zahtevalo vse moje sile in sposobnosti za svojo ureditev... Vem tudi to, da nisem — junak, marveč pošten, zdrav človek pa vendarle pravim: Nič zato! Mi bomo zmagali! In iz vse svoje duše bom stregel svoji želji, da se vmešam v življenje, kjer je najbolj gosto... Da ga bom mesil zdaj tako, zdaj tako, nekomu zaprem pot, drugemu sežem pod pazduho... V tem, v tem je radost življenja!

Med te dve skrajnosti je razpeta drama Malomeščani. Bessemjonov, žena, njegova dva otroka, zmedena, brezciljna, imajo isto pot. Nil, Polja, Šiškin, Cvetajeva pa živijo drugače, polnejše in koristnejše. Nekje vmes pa hodi cerkveni pevec Teterjev, ki ne ve, kam bi s svojo močjo, človek, ki ga je semenišče, malomeščansko okolje nalomilo in čuti do njega odpor, nima pa dovolj moči, da bi se mu upri. Podzavestna nasprotnika malomeščanstva sta ptičar Perčihin in Jelena. Vsi ti ljudje se v Bessemjonovi hiši srečujejo, se pogovarjajo, modrujejo, ljubijo in sovražijo in tudi drug drugemu grenijo življenje. Zato vlada v hiši težko, moreče (ne delikatno) vzdušje, ki ga le redko prevetri žlahtnejša sapica. Včasih se nam celo zazdi, da je kakšna beseda o življenju že odveč, da sama zgodba dovolj jasno odraža brezciljnost Bessemjonovega kroga. Čutimo pa, da je vselej povedana z jasnim namenom, da bi še podčrtala nasprotja in pokazala pot iz teme.

Ob Malomeščanih je bilo skoraj na dlani, v katero smer naj krene režija. Morda oznaka ni najbolj točna: romantični realizem z značilnim težkim vzdušjem, ki pa ne sme sesti na srce kot mora, marveč naj v svojem končnem učinku deluje kot očiščenje, kot dragoceno spoznanje, kako je treba živeti. Tako je tudi zasnoval svojo režijo Igor Pretnar. Pretehtani detajli, izredni smisel za ustvarjanje značilnega vzdušja, smiselna razporeditev oseb, predvsem pa posluh za idejo komada, njegovo razumevanje in približevanje gledalcu, to so odlike režije. Slabša je bila dinamika predstave, predvsem v prvem delu. Imel sem občutek, da je prišlo delo nekaj dni prehitro na oder, da ga bo šele peta ali kasnejša ponovitev pokazala v pravi luči.

O igralcih obširneje ne bom govoril. Povem naj le, da so kot celota kot igralski kolektiv, dobro opravili svojo nalogo, da le Meta Pugljeva kot mati ni zmogla svojega bremena in da se je Miro Kopač (kar nekako ne morem razumeti, ker je bil ravno on v problematični zrežirani Čehovi Utvi najbolj pristna ruska figura) preveč oddaljil od ptičarja Perčihina in ga upodobil preveč drobencljavo. Igralci so v tej uprizoritvi pokazali več, kot so nekateri od njih pričakovali. Z uprizoritvijo Malomeščanov so dokazali, da so sposobni uspelo naštudirati tudi zahtevnejša dramska dela, da lahko ravno v njih pokažejo obilo odlik in da je uprizarjanje takih del med drugim koristno tudi za njihovo umetniško rast. Uprizoritev je hkrati pokazala, da je tudi med gledalci dovolj razumevanja za tehtna dramska dela, če so dobro uprizorjena in da marsikje zaradi strahu pred gledalci zaidejo v kalne vode. Če primerjamo Malomeščane z Vesoljem v akvariju, z omledno komedijo Ni res, pa le verjamem, potem lahko le z veseljem ugotovimo, da tudi čisto po formalni strani uprizorjena Gorkijeva drama nadkriljuje te muhe enodnevnice. Po čudnem naključju je morala prav ta drama tako dolgo čakati na svoj krst. Uspelo ga je prestala.

Upajmo, da bo ravno uprizoritev Malomeščanov vlila vodstvu gledališča in igralcem več zaupanja v svoje sile in da bodo poslej odločneje segali po takšnih delih. Trden korak je zastavljen! Upajmo, da je to začetek novega razdobja v Mestnem gledališču.

Vinko Trinkaus

Prizor iz Gorkijeve drame Malomeščani, ki jo je Mestno gledališče v Ljubljani z uspehom uprizorilo pol stoletja zatem, ko je bila prvič prevedena na slovenski jezik

POMLAD brez LASTOVK

Karel Grabeljšek ni neznano pisateljsko ime. Svoje prvence je objavljal že pred vojno, posebno pozornost pa je vzbudil s partizanskim romanom »Dolomiti se krušijo«, ki je naletel pri bralcih na topel sprejem. V tem romanu je nekaj presenetljivo lepih mest, ki ažejo, da bi nam pisatelj lahko ustvaril pomembna dela. Prav zato se se z velikim veseljem napotil k njemu, da bi kaj več zvedel o njegovem novem partizanskem romanu.

Našel sem ga v uredništvu Kmečkega glasu, za mizo, obloženo s časniki in rokopisi. V razgovoru s sodelavci. Komaj si je utrgal čas za razgovor.

»Z novim letom bo Kmečki glas menjal lastnika, ki pa bi rad, da bi prva številka izšla že pred novim letom. Prav tako pa moramo izdati tudi letošnjo zadnjo številko,« mi je pripovedoval. »In tako imam dela čez glavo. Ti pa bi rad zvedel kaj več o mojem novem delu.«

Pokimal sem. Sedel sem za mizo, on pa je vstal in začel hoditi po sobi.

»Novi roman je samostojno delo, organsko nadaljevanje romana „Dolomiti se krušijo„. Imenoval sem ga Pomlad brez lastovk in v njem opisujem

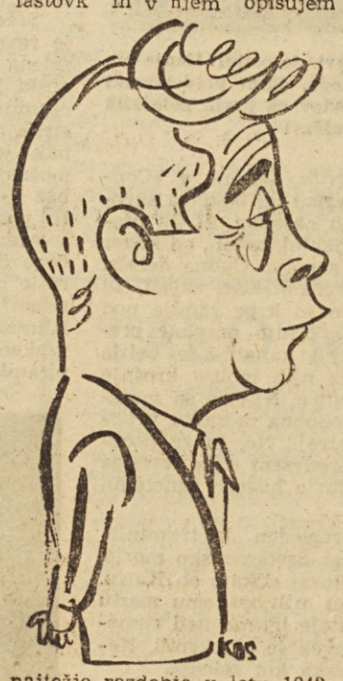

najtežje razdobje v letu 1942, ko se morali partizani umakniti z Dolomitov. Kot v prvem romanu, se tudi v tem vsa zgodba razpleta v nekaj dneh. Napisal sem ga do konca, potreben pa je še obdelave. Zdaj bi rabil mir, toda z njim je težko. Novinar si in veš, kako težo dobiš prosti čas. Kdaj bom dokončal roman še ne vem.«

»In zgodaj?« vprašujem. Neprijetno mi je, ker tako silim v pisatelja in skušam izvedeti, kaj več o delu, ki še ni dobilo svoje dokončne podobe. Res, zgodba je znana, njemu jasna in se ne bo kdovekaj spremenila. Vseeno pa je težko govoriti o njej že zdaj, ko je dobila prve obrise. Toda novinar je, in me najbrž razume. Urednik mi je naročil, napisati moram članek, dobiti moram gradivo, karkoli. In tako ga zapletam tako dolgo, dokler se ne omehča.

»Zgodba romana je ofenziva. Opisujem ranjence v bunkerjih. Težko vzdušje, ljudi, ki se pod težkimi razmerami lomijo in borijo za svoj obstanek. Ranjence prineso v bunker, ki je izkopan pri kmetiji, kjer ima glavno besedo pri hiši gospodinja. Ona pa nima rada partizanov. Njeno sestro so ubili in zato ni naklonjena ranjencem. V bunkerju se sprašujejo, ali jih bo v ofenzivi izdala ali ne. Nek ranjenec je dobil od bombe zastrupljenje. Brez operacije je obsojen na smrt. Zato je iz bunkerja odšla bolničarka na javko, da bi dobila zdravnika. Ujeli so jo. In v bunkerju je spet nemir, ali bo izdala ali ne. Vidiš, to je v grobem zgodba romana. Bunkerstvo je bilo sploh značilno za dolomitsko partizanstvo. Kako pa sem uspel to prikazati, kako bom to svoje delo dokončal, to je pa druga stvar.«

Poizvedujem še, kako piše, kako ustvarja svoja dela. Zanima me, kaj sodi o poklicnih književnikih in če bi tudi sam rad samo pisal.

Ni se opredelil. Povedal mi je, da ga poklic močno ovira, da je pisal roman v tako dolgih presledkih, da je že pozabil na imena nekaterih junakov. Boji pa se pisateljstva kot poklica, ki je pri tako majhnem narodu, kot je naš, težak in ga zmorejo le zelo plodoviti pisatelji. Hkrati pa nosi v sebi nevarnost odtrganosti od življenja. Zdi se mu, da je slovenska književnost preveč zaprta v Ljubljano, v kavarne, in zato nima živih sodobnih del.

»Potem niti ne veš, kdaj boš delo končal,« sem ga vprašal ob slovesu.

»Ne vem,« je zmignil z rameni in se nasmehnil. »Morda bom še preje napisal tretji del, Življenje ilegalcev, terencev in preprostih ljudi, ki so marsikdaj več žrtvovali kot pa partizani. Težko govorim o tem, če bi imel mir, če bi lahko zbrano pisal, potem bi roman kmalu končal. Tako pa — počakajmo.««

Povest o železarjih

Pisatelj Anton Ingolič je 5. januarja slavil petdesetletnico svojega rojstva. Kot sin polskavskega mizarja je že v zgodnji mladosti okusil tegobe malih ljudi. Po študiju v Mariboru je preživel leto dni v Franciji, od leta 1928 do 1913 je študiral slavistiko na ljubljanski univerzi. Potem je služboval v Ptuju, bil pregnan v Srbijo. Po osvoboditvi se je vrnil v Maribor, sedaj pa živi v Ljubljani.

Dobrih dvajset let pisateljevanja je rodilo tudi 20 knjig. Najbolj znana njegova dela so Lukarji, Soseska, Na splavih, Matevž Visočnik, Vinski vrh, Žeja, Stavka itd.

Pisatelju, ki je živo posegel v svoj čas, želimo ob njegovi petdesetletnici še obilo plodnih let.

V delavskem gibanju na Slovenskem je obilo zanimivih razdobij, ki bi bila lahko zelo hvaležna snov našim književnikom. Hvaležna toliko bolj, ker še te naše zgodovine ne poznamo, ker o njej beremo le v priročnih zbornikih in slavnostnih številkah nekaterih časnikov. Vendar — to so le drobtine z bogate mize.

Književnik, ki se trudi, da bi te zgodbe, ljudi in življenja otel pozabi, je pisatelj Anton Ingolič. Po njegovi »Stavki« smo dobili s povestjo »Ugasla dolina« že drugo delo, v katerem nas pisatelj popelje v težke dni našega delavstva, v čas propada prevaljske železarne.

Ko prebiram Ugaslo dolino mi je žal, da je pisatelj zanimivo snov tako skrčil in »oklestil«. Dialog in skromen, zgoščen opis. Z bogatega debla je »naklestil« premalo drv. Morda mu je obseg narekoval založnik, morda naglica. Kdo ve. Vsekakor je škoda, da nam ni podal popolnejše podobe prevaljskih železarjev, ki so morali ob koncu prejšnjega stoletja po svetu za kruhom.

Za glavnega junaka je izbral Blaža Lužnika, kmečkega hrusta, ki so ga zamikali vroči plavži in svetli goldinarji, da je pobegnil s kmetije. Bil je močan fant, življenja željan in ga zato prošnje in solze niso omečile, da bi se vrnil in zagospodaril. Blaž se je neverjetno hitro otresel želje po lastnini, po gospodarjenju, kar je za prišleka s kmetov precej čudno. Tako kot je ravnal z denarjem, ki ga je dobil za prodano posestvo Blaž, tako bi ravnal človek, ki nikdar ni živel na svojem. Delavski voditelji vedo iz lastnih izkušenj, kako težko so pridobili za kakršnokoli politično organizirano delo fante in može, ki so še dišali po senu in gozdovih. Ta nagla sprememba pri Blažu ni dovolj pojasnjena in zato včasih dvomimo v verjetnost nekaterih njegovih korakov. Vseeno pa je Blaž Lužnik, pudlar v jeklarni, zanimiva podoba. Po njegovi poti je šla večina našega delavstva. Majhna kmetija, bajtica, nekaj otrok in fantje so morali drugam za kruhom. Redki so se udinjali za hlapce, večina je ubrala drugo pot, pot Blaža Lužnika. Odtrgan od zemlje, ki je bila njegovim prednikom sveta stvar, postavljen v novo okolje, ki ga je le od daleč poznal, se tudi Blaž lomi v sebi. Niha iz ene skrajnosti v drugo, išče utehe pri ženskah, dokler se za delj časa ne ustavi pri Micki, ki hoče po vsej sili zagospodariti na svojem, pa čeprav samo na majhni krpici zemlje. In ko se umiri, ko postaja »pravi« pudlar, železarno zapro. Zdaj vnovič zanihajo tla, ki so se mu zdela trdna.

Tragika teh dni, ko so se železarji - delavci znašli na cesti, opisuje Ingolič v svoji povesti. V nekaj dneh dobi dolina drugačno podobo. Tovarno podirajo, hiše ostajajo prazne. Ljudje odhajajo v svet, kruha iskat.

Zapisal sem že, da je okvir povesti preozek, da bi lahko v njega pisatelj zajel vso tragiko delavstva, ki je preko noči ob delo in zaslužek. Del krivde za to nosi tudi sam stil pisanja. Preveč je dialogov, bolj opisnih kot pa psihološko prefinjenih razgovorov, ki s skopo besedo klešejo pravi obraz junaku. Zato si mora bralec sam poustvariti določeno podobo o junaku. Močneje se mu vtisne v spomin mojster Bergman, kovač Terbenc, živahna Ančka, tiha Fanika, Blaževa žena Micka in pudlarski pomočnik Smetej. Ob branju čutimo krivico, storjeno prevaljskim železarjem, ki pa nas ne prevzame dovolj močno, da bi podoživel njihovo nesrečo.

Iz te povesti lahko določno spoznamo, da sama zgodba, zanimiva snov, ni dovolj za tehtno literarno delo. Časo je treba napolniti do vrha. Pisatelj tega tokrat ni storil. Upamo, da bo temeljitejši ob novem romanu o naših izseljencih, da nas ne bo z njim popeljal v samo zanimivi, doslej neznani svet, marveč nam ga bo tudi verneje upodobil. Doslej nam je dal marsikaj lepega in upamo, da nas v bodoče v pričakovanjih ne bo razočaral.

-vim-

VLADA JANOŠA KADARJA JE RAZLOŽILA SVOJ NAČRT

NOVOLETNI OBETI

Po decentralizaciji naj bi dobili lokalni organi oblasti širša pooblastila. — Rast proizvodnje naj bi pospešila materialna izpodbuda posameznikov. — Pravijo, da bodo zadruge ustanavljali samo na prostovoljni podlagi. — Bivanje sovjetskih sil na Madžarskem bo urejeno s prijateljskim dogovorom med Madžarsko in Sovjetsko zvezo.

Delavsko-kmečka vlada Janoša Kadarja na Madžarskem je te dni objavila že delj časa obetano deklaracijo. V njej je obrazložila svoj načrt za ureditev najnujnejših in najvažnejših problemov.

Vlada je z deklaracijo odlašala, ker je hotela poprej doseči kolikor toliko normalni tok življenja. Po zadnjih vesteh je ta cilj menda dosežen, saj so že začeli obnavljati porušene budimpeštanske zgradbe in ulice in tudi proizvodnja normalneje teče, kakor zadnje tedne.

V vladni deklaraciji je zapisano, da si bo delavsko-kmečka vlada prizadevala, da se ne bi več ponovile napake dosedanjih režimov Rakosija in Gerója, da je izdala ukrepe za zvišanje plač industrijskih delavcev, uredbo o delavskih svetih, dalje o zaščiti premoženja proizvodnih zadrug, državnih podjetij, strojno traktorskih postaj, uredbo o ukinitvi prisilnega odkupa itd.

Tudi v parlamentarnem življenju se obetajo spremembe. V bodoče naj bi po besedilu deklaracije določal glavna načela razvoja parlament, ki bo redno zasedal. Širša pooblastila pa naj bi dobili tudi lokalni organi oblasti, županijski, mestni in občinski sveti, predvsem s tem, ker mislijo zmanjšati centralni državni aparat, to je, uresničevati načela decentralizacije, s čimer so prejšnji režimi odlašali. Lokalni organi oblasti naj bi dobili večjo gospodarsko samostojnost.

Madžarska je hudo porušena, v proizvodnji še niso zaceljene rane zadnjih tednov. Rast proizvodnje je potemtakem življenjska nujnost. To pa mislijo pospešiti z materialno vzpodbudo zaposlenih, z ustanavljanjem zadrug po prostovoljni odločitvi. V vodenju gospodarstva naj bi še vedno prevladoval tako imenovani »demokratični centralizem« ob sodelovanju najširših množic.

Deklaracija nadalje govori o zemljiškem maksimumu, o ureditvi notranje in zunanje trgovine in o vlogi sovjetske armade, ki je po besedilu deklaracije »v sedanjem zaostrenem položaju čuvar madžarskega naroda pred morebitnim napadom imperialističnih sil«. Bivanje teh čet pa naj bi v bodoče uredili na podlagi prijateljskih razgovorov med obema vladama.

BILANCA AGRESIJE NA EGIPT

DELAVCE ODPUŠČAJO

Vse kaže, da bodo imeli zaradi pomanjkanja nafte v Veliki Britaniji še precej težav. V avtomobilski industriji so začeli odpuščati delavce, uvedli pa so tudi zmanjšanj delovni teden. Več kot deset tisoč delavcev je ostalo brez dela. Celo v tovarni Rolls-Royce so prvikrat v petdesetih letih zmanjšali delovni čas. Ekonomske posledice, ki so nastale zaradi pomanjkanja goriva, so pripeljale britansko vlado v hudo gospodarsko krizo.

ZADNJI DOGODKI V ALŽIRU

Francija ne popušča

Nasilju francoske vojske in policije se pridružujejo še pogromi francoskih kolonialističnih prenapetežev.

V zadnjih treh letih je padlo ali bilo ranjeno v spopadih v Alžiru približno 200.000 oseb. Štiri francoske vlade so skušale rešiti to vprašanje s silo. Približno pol milijona francoskih vojakom in rezervistom se še vedno bojuje proti 25.000 dobro oboroženim Alžircem. Pogajanja z alžirsko Fronto nacionalne osvoboditve so po ugrabitvi petih alžirskih voditeljev bila dokončno prekinjena, upor se je še bolj razbesnel.

Še vedno prihajajo nova poročila o mrtvih, ranjenih, zasedah in diverzijah. Po najnovejših vesteh so uporniki spet prevzeli pobudo na bojišču okoli glavnega mesta Alžira in celo v mestu se nadaljujejo akcije alžirskih komandosov. V zadnji noči je bilo čez deset diverzantskih akcij in napadov na francoske postojanke.

Alžirsko ljudstvo se bori za svobodo in nacionalno neodvisnost — kar Francija vztrajno odreka Alžircem — tudi z drugimi sredstvi. Posebno močan protest proti Francozom je bila splošna stavka. Francoska policija še vedno nadaljuje represalije proti tistim, ki so sodelovali v njej. Pred dnevi so aretirali 15 znanih delavskih aktivistov mesta Alžira. Zdaj je po neuradnih poročilih v koncentracijskih taboriščih Alžira okoli 20.000 ljudi.

Guverner Alžira Lacosta uvaja drastične sankcije proti Alžircem, ki ne pošiljajo svojih otrok v francoske šole. V Alžiru seveda ni dovolj šol in to ne velja za deklice in za vasi, kjer šol ni. Prepovedal je izplačevanje otroških dodatkov takim družinam, vendar v Alžiru še vedno stavka 80% šolske mladine.

Razen Alžircev se borijo za ločitev Alžira od Francije še francoski kolonisti, seveda z drugimi cilji. Prav te dni so obsodili francoskega generala Faura zaradi sodelovanja v zaroti kolonističnih organizacij, ki so snovale vojaški prevrat, »odcepitev Alžira«, proglasitev »bele republike« z vojaško kolonialistično diktaturo. Ta organizacija francoskih kolonističnih ekstremistov je pred desetimi dnevi organizirala velike protimuslimanske pogrome v Alžiru. To prelivanje krvi bi naj bilo uvod v vojaški udar.

Predvčerajšnjim so bili v Alžiru zaplenjeni trije vodilni pariški časopisi, ker so opisovali kazenske pohode francoskih padalcev, udeležencev sueške ekspedicije proti civilnemu prebivalstvu Alžira. Z noži in strelnim orožjem so napadli Alžirce v muslimanski četrti in ropali in rušili alžirske trgovine. Zaplemba teh časopisov pa je prvi primer, da so zaplenili nekomunistične časopise v Alžiru.

EISENHOWER ZAHTEVA IZREDNA POOBLASTILA

Miroljubni svet zaskrbljen

Po svetu je povzročila precejšnjo zaskrbljenost Eisenhowerjeva zahteva, da bi ga ameriški Kongres pooblastil, da uporabi oborožene sile »za zaščito teritorialne nedotakljivosti in politične neodvisnosti dežel, ki bi zahtevale takšno pomoč, da bi se postavile po robu mednarodnemu komunizmu«. Prav tako je zahteval neomejena pooblastila, da »pomaga kateremukoli narodu ali skupini narodov na širšem področju Srednjega vzhoda v njihovi gospodarski krepitvi«.

Ameriški predsednik pravi v svoji poslanici Kongresu, da si želi Sovjetska zveza na vsak način utrditi položaj na Srednjem vzhodu ter tu postaviti oporišče za nadaljnje prodiranje komunizma v svet. Srednji vzhod je za zahodne države izrednega pomena, saj sta tu dve tretjini doslej poznanih rezerv nafte na svetu in so zlasti evropske države odvisne od preskrbovanja iz teh izvorov ter mora biti seveda tudi plovba po Sueškem prekopu povsem nemotena. Če bi prišel ta kos sveta pod sovjetsko nadoblast, pravi Eisenhower, bi to predstavljajo »tragedijo za te kot za druge svobodne narode«.

Zato smatra Eisenhower, da je treba naglo ukrepati in zagotoviti narodom na Bližnjem ter Srednjem vzhodu neodvisnost prav tako pa jih prepričati, da so jim le Amerikanci iskreni in nesebični prijatelji.

Če to Eisenhowerjevo doktrino razmotrimo v luči zadnjih mednarodnih dogodkov, ko je očito, da si je treba z vsemi silami prizadevati za ustvarjanje zaupanja in mirnega sožitja med narodi, potem besede o uporabi »oborožene sile proti mednarodnemu komunizmu«, nikakor ne sodijo med taka prizadevanja.

V Parizu in Londonu so Eisenhowerjeve zahteve brž razlomačili kot znak ameriškega popuščanja in približevanja njuni politiki sile. V arabskem svetu pa je zavladala precejšnja zaskrbljenost, saj kaže, da hočejo velesile na njihovi koži preskušati svojo moč.

Prve izkušnje

Večina delavskih svetov, ki so jih v poljskih podjetjih izvolili v zadnjih treh mesecih, je že začela delati. Delavski sveti se že ukvarjajo z nekaterimi osnovnimi vprašanji podjetij, kakor na primer z organizacijo dela, izdelavo pravilnikov za norme in podobno.

Iz prvih izkušenj lahko razberemo, da se na Poljskem srečujejo z vprašanjem nadaljnjih pristojnosti mladih delavskih svetov. Delovni kolektiv večkrat naleti na precejšnje težave pri razvijanju organov upravljanja. To so ugotovili tudi na posvetovanju v varšavskem komiteju PURP, ki so mu prisostvovali direktorji, predsedniki in člani delavskih svetov. Ugotovili so, da je v delavskem upravljanju še kopica težav v glavnem zavoljo togih zakonskih predpisov.

Na posvetovanju so govorili o vlogi, ki jo ima partijska organizacija v podjetju pri krepitvi delavskih svetov. Nikakor ne smemo pozabiti na to, da je partijska organizacija v podjetju vodilna politična sila, ki naj vpliva preko svojih članov na sklepe delavskih svetov in ostalih organov v podjetju tako, da bodo ti sklepi v skladu s splošno politiko Partije, to je izjavil sekretar vojvodskega komiteja Olejnicsah.

Na 62. konferenci Indijske kongresne stranke so v statutu stranke zapisali, da je njihov cilj zgraditev socialistične družbe in črtali prejšnjo nedoločno formulacijo, da mislijo graditi »družbo po socialističnem vzorcu«. Ministrski predsednik Nehru je kljub vzdušju, kakršno vlada pred volitvami, na konferenci stranke opozoril na težave, ki čakajo Indijo na poti gospodarskega razvoja.

OB KONCU 62. KONFERENCE INDIJSKE KONGRESNE STRANKE

V Indiji: za socializem

Te dni je končala delo 62. konferenca Kongresne stranke Indije. Na kongresu so med ostalim jasno določili program stranke. Zavrnili so prejšnjo dokaj nedoločeno opredelitev družbe po socialističnem vzoru. V statut so zapisali, da je njihov cilj izgraditev socializma. Indija, za katero je značilno, da je agrarna dežela in da ima še polno ostankov kolonialističnega sistema, ne bo šla po poti kapitalističnih dežel, kajti ta ji ne ustreza.

Polno je težav, ki Indijo še čakajo na poti gospodarskega razvoja, tako je dejal Nehru na konferenci Kongresne stranke. Ljudstvo bo moralo »zategniti pasove«. Indija bo morala zastaviti vse sile, da bodo premagali revščino in se končno postavili na svoje noge. Ta azijska dežela želi socializem. Pri tem bodo na vsak način koristno uporabljali izkušnje, ki so jih druge socialistične dežele že dosegle na tem polju. Iskali pa bodo tudi svoje poti tam, kjer jim izkušnje ostalih dežel ne bodo kaj prida pomagale. Po Nehrujevem govoru so sprejeli volilni proglas in resolucijo o zunanji politiki.

Posarje priključeno Nemčiji

Na Novega leta dan je postalo Posarje sestavni del Zahodne Nemčije. S tem je bil uresničen sporazum med Francijo in Zahodno Nemčijo, ki so ga podpisali lani 27. oktobra.

V naslednjih treh letih se bo Posarje tudi gospodarsko ločilo od Francije. Zahodna Nemčija bo plačala odškodnino za francoske investicije, Francija bo še 25 let imela pravico izkoriščati znaten del bogatih rudnikov v Arntu in okolici. Obe vladi sta se dogovorili, da bosta regulirali reko Mosel, ki je najcenejša prometna zveza med porurskimi premogovniki in francosko industrijo v Loraini.

Zahodna Nemčija se je s tem povečala za milijon prebivalcev in 2567 kvadratnih kilometrov. Pridobila je 350.000 delavcev in nameščencev, kapacitete njenih premogovnikov so porastle za 17 milijonov ton premoga, jeklarn za 3,4 milijone ton, elektrarn za 2.7 milijard kilovatnih ur, gorilnega plina pa bo imela za 1.7 milijard kubičnih metrov več. Njeni izvoz se bo povečal za 100 milijard frankov na leto.

Haile Selasie bo obiskal Egipt

Etiopski cesar Haile Selasie bo maja odpotoval na uradni obisk v Egipt, kamor ga je povabil egiptovski predsednik polkovnik Naser.

V DEŽELI OB NILU

Naši vojaki so bili pred dnevi še edini ljudje na vzhodni strani Sueškega prekopa, edini predstavniki sil Organizacije združenih narodov na prvih položajih v Sinajski puščavi

Pod nami je dežela ob Nilu. Letimo v »Convalerju« visoko nad delto. Pogled mi odkriva skrbno negovano preprogo zelenih nasadov, ki jih prepletajo veliki in majhni namakalni kanali, od koder spuščajo felahi vodo na svoja polja. Čudna dežela. Doma sem se poslovil v decembrskem snegu, tu daje zemlja tri žetve in zato so krpe zemlje pod mano sveže zelene. Vmes se črnijo pravkar preorani pravokotniki. Na večjih kanalih se belijo jadra. Naselja so zbita in iz njih molijo krošnje visokih palm kot zelene repatice. Njivice so majhne, kot krpe. Pokrajina je podobna mozaiku vrtičkov. Ne vem kam bi tu s stroji. Ne, tu že tisočletja opravlja poljska dela predvsem roka revnega felaha, ki živi v pomanjkanju: v hišicah zgnetenih iz blata.

Spodnji del delte je nepregleden. Je trikotnik, ki se z osnovnico naslanja na Sredozemsko morje. Stranice se nagibajo in se skoraj stikajo ob Kairu. Bolj ko se približujemo temu milijonskemu mestu (2,100.000 prebivalcev), pogosteje letimo nad rumenimi lisami peska, ki jih človek še ni ukrotil. Nazadnje je na obzorju več peska kot zelenja.

Prihajam na afriško celino, ki je bila v zadnjih tednih (in je še!) v središču svetovne politike. Tu je bilo pravkar porušeno ravnotežje sil. Napadalci so se ušteli. Obsedeli so v Port Saidu in Port Fuadu. Vse kaže, da se Srednji vzhod umika iz območja funtšterlinga. Naser je ostal, Naser se je utrdil. Deset dni vojne vihre je pokazalo, da se revolucija naslanja na najširše plasti ljudstva. Vlada je razdelila orožje in je s tem ukrepom jasno pokazala, da pozna svoj notranji položaj. Nič je ni motilo, da nekaterim plastem revolucija ni pri srcu.

Prvi vtis. Pozdravil me je Egipt s puško v roki. Izkopani jarki. Tudi sredi parkov. Žične ovire. S puščavsko barvo prepleskani tanki v zasedah. Vojaki noč in dan ležijo na položajih. Samozavest jim sije iz oči, na katere je potisnjena železna čelada. Bajoneti so nasajeni. Cevi protiletalskih topov so obrnjene proti nebu, po katerem so še pred dnevi hrumela sovražna letala.

Tako je v Kairu. V glavnem mestu. Tako je povsod v Doljnem Egiptu. Kjerkoli sem hodil, sem srečal predvsem Egipčana — vojaka. Ob Sueškem prekopu je režim še ostrejši. Tu vojna še traja. Še so napadalci ob prekopu. Pravkar se vkrcavajo na desantno ladjevje. Srečujem vojake, predvsem vojake. Temnopolti so in slabo oblečeni. Neenotni v uniformi in obuvalu, toda tu so zato, da obranijo svojo republiko.

Srednji vzhod je reven del sveta. Tudi Egipt je revna dežela. Tu živi 22 milijonov ljudi, ki jih zelena delta ne more prehraniti. Načrti za Asuanski jez gredo v smer, da iztrgajo pesku obširna ozemlja in jih spremenijo v plodno ravnico. Industrija mora zrasti na bombažu. Dolgovlaknati »karnak« je najboljši bombaž na svetu. Predstavlja najmočnejšo postavko v državnem proračunu. Bombaž — to je egiptovski izvoz. Električna energija bo poskrbela, da ne bo šel ves v izvoz. Slabo je izvažati samo surovino, bolje če prodajaš dokončane izdelke. Nafta na jugu države. Sladkorni trs raste in industrija sladkorja je šele v povojih. Turizem? Da, turizem ima tu neizčrpno področje. Klima daje zimi čar večne pomladi. Tujci se na vsakem koraku lahko ustavljajo pred tisočletnimi piramidami, sfingami, grobnicami, templji — pred fantastičnimi spomeniki, ki so jih gradili milijoni sužnjev.

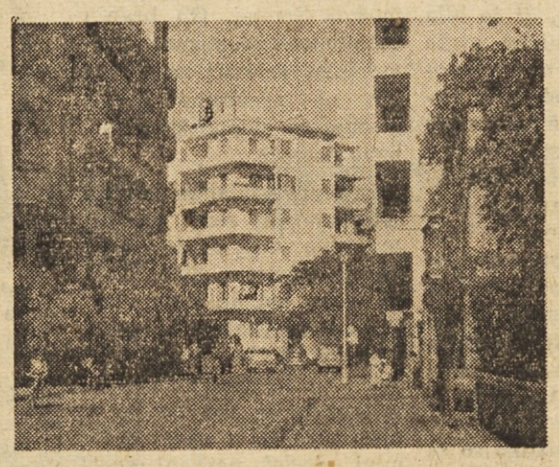

Kairska četrt Zamelak, kjer je tudi sedež našega poslaništva

Zdi se, da je vojna porušila tudi notranje »ravnotežje« dežele. Nerazvita dežela, brez močnega delavskega razreda (le od kod naj bi zrasel) gori v svoji — specifični — revoluciji. Revolucija se naslanja na doslej tlačene sloje, ki šele dobivajo karakteristike nacije. Zavest rase istočasno z afirmacijo države in revolucije. Doslej je bila ta brezoblična množica brezpravna, brezpravna tudi v rasnem smislu in ji zato sije v očeh sovraštvo do evropskega človeka. Kajti ta jo je ponižal s svojim gospostvom. Za moje pojme je to svojstvena revolucija (pravzaprav je vsaka!). Tako daleč od sheme klasičnih družbenih premikov. Začelo se je nekje na dvoru, kjer je operetni kralj Faruk zapravil svoj ugled. Skupina narodno zavednih častnikov se je uprla. Po notranjem pretresu se je dvignil Naser. Morda v začetku niso bili vsi pojmi in smotri čisti. Toda le kako, v taki deželi, kjer nisi podedoval ničesar, razen apatične armade ljudi. Ko gledam te ljudi, skoraj čustveno razumem, zakaj je vlada vzela prekop. Razumem skrajnostne ukrepe. Morda manj razumem, da se revolucija prepleta in včasih skoraj istoveti z muslimansko enotnostjo tega zemljepisnega področja. To mi je tuje, ker prihajam v goste iz dežele, ki je odrinila v revolucijo na drug način. Pogrešam eksatno politično formacijo. Pogrešam jo, čeprav se program napredka že očituje in se o njem precej govori.

Stojim v enem izmed največjih trgovskih križišč, kjer se preliva trgovina več kot polovice sveta. V Kairu posluje šestnajst svetovnih bank, v Aleksandriji štirinajst. Tu je vozlišče 21 mednarodnih letalskih kompanij, ki s svojimi progami povezujejo svet v celoto. Trgovina — to je bil tu smoter skupin in posameznikov. Tudi turizem je bil neke vrste trgovina. Seveda so domačini pobirali le drobtinice s te bogate mize. Trenutno vlada v teh poslovnih krogih zmeda in negotovost. Vojna je bila tista, ki jim je nastavila nož na grlo, revolucija jih plaši, da se jim zdijo železne blagajne premalo varne. Tujerodci mnogo govore o izselitvi — omenjajo Brazilijo, Kanado in Avstralijo. Smatrajo, da so te dežele še ekonomsko nedolžne in da bi kot poslovni ljudje tamkaj lahko uspeli. V tem razgibanem in iztirjenem obdobju ni čudno, da nekateri izgubljajo samozavest, ki je doslej temeljila na nakopičenem denarju. Ne čudim se temu — saj se mi zdi, da je to, kar tu opazujem, odsev zagate, ki so jo tudi pri nas nekateri sloji morali preživeti. In preživeli so jo kljub krokodiljim solzam.

Specifična pot, ki jo ubira republika ob Nilu, je pot, ki vodi navzgor. Spremljajo jo pojavi, ki so trenutno lahko groteskni, v poedinih primerih bolečі in nehumani. Če bodo ti pojavi le obroben pojav; če bo šla republika po poti, ki jamči procvit države, ki dviguje milijone k intenzivnemu delu; če muslimanska enotnost ne bo ovirala sožitja z ostalim svetom, tedaj se Srednjemu vzhodu odpira široko obzorje. Delo bo težko, premagati bo treba zgodovinsko zaostalost in fatalizem. Pomirja me dejstvo, da vsi veliki smotri zahtevajo velike napore. Končni rezultati pa so večji in zasenčijo napore in žrtve.

Mustafa, eden od milijonov, na katerih sloni Naserovo gibanje, eden od tistih, ki so bili brezpravni in katere so uporabljali za najnižja dela

V deželi ob Nilu so Jugoslovani priljubljeni gostje. V El Balahu ob Sueškem prekopu je štab jugoslovanske motorizirane pehote, ki deluje v Sinajski puščavi v imenu OZN. Obiskal sem naše fante. Mladi kadrovci in izkušeni aktivni oficirji. Pred tedni, ko sem bil pri njih v prvih črtah na Sinajskem polotoku, so bili edini vojaki OZN na vzhodni strani prekopa. Prodirali so za umikajočimi se izraelskimi četami. Vse naokrog sam pesek, le porušena cesta, razbitine vozil in vojaškega materiala so govorile, da je tod šla vojna svojo pot. Opazoval sem od puščavskega vetra napete šotore in žične ovire, ki omejujejo minska polja. Na visokem drogu je plapolala modra zastava OZN, pod njo straža. Vojaki, vsi v modrih čeladah, živiju tu sredi peščenega morja. Srečanje je bilo prisrčno. Ko sem se poslavljal in odhajal proti prekopu, je krenila v pusti pesek patrulja naših fantov.

Opravljajo težek posel. Upam, da bodo lahko kmalu odložili modre čelade. Takrat bo konec vojne na Srednjem vzhodu. Takrat se bodo poslovili od dežele, ki nam je v prebujenju bližnja in ji želimo, da uspe — uspe v imenu miru, ki ga človeštvo tako potrebuje.

M. Filipčič

Glasilo sindikatov Slovenije izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. — Odgovorni urednik France Boštjančič. — Tisk Časopisno-založniškega podjetja »Slovenski poročevalec« v Ljubljani. — Naslov uredništva in uprave Ljubljana, Čufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov. — Telefon uredništva in uprave 32-031, uredništvo 32-538, uprava 30-046. — Poštni predal 284. — Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani 601-606-1-221. — List izhaja vsak petek. — Rokopisov ne vračamo. — Mesečna naročnina 40 din, četrtletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezna številka 10 din.